

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**ZAHRANIČNĚ POLITICKÉ PROGRAMY BRITSKÝCH
POLITICKÝCH STRAN V DOBĚ REFERENDA O
ODCHODU UK Z EU**

Aryna Hlushakova

Plzeň 2019

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy

Bakalářská práce

**ZAHRANIČNĚ POLITICKÉ PROGRAMY BRITSKÝCH
POLITICKÝCH STRAN V DOBĚ REFERENDA O
ODCHODU UK Z EU**

Aryna Hlushakova

Vedoucí práce:

Doc. PhDr. Pavel Hlaváček, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2019

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu své bakalářské práce PhDr. Pavlu Hlaváčkovi, Ph.D. za jeho užitečné rady a za veškerý volný čas, který věnoval konzultacím mé práce.

Obsah

Seznam použitých zkratk	7
Úvod	8
1 Timothy Garton Ash a krize britské identity	11
1.1 Ostrovní svět a světový ostrov	12
1.2 Mezi Evropou a Amerikou	13
1.3 Typologie zahraniční politiky	15
1.3.1 Nacionalismus a internacionalismus	15
1.3.2 Historické kořeny formování vztahů s Evropou a Spojenými státy	18
2 Konzervativní strana	22
2.1 Tradiční pilíře zahraniční politiky Konzervativní strany	22
2.2 Předsednictví Davida Camerona (2005 – 2016)	23
2.3 Volební program 2015	25
2.4 Předsednictví Terezy Mayové (2016 – dodnes)	27
2.5 Volební program 2017	28
3 Labouristická strana	31
3.1 Tradiční pilíře zahraniční politiky Labouristické strany	31
3.2 Předsednictví Edwarda Milibanda (2015 – 2017)	32
3.3 Volební program 2015	33
3.4 Předsednictví Jeremyho Corbyna (2017 – dodnes)	36
3.5 Volební program 2017	38
4 Ostatní politické strany	41
4.1 Liberálně demokratická strana	41
4.1.1 Tradiční pilíře zahraniční politiky Liberálně demokratické strany	41
4.1.2 Volební program 2015	42
4.1.3 Předsednictví Tima Farrona (2015 – 2017) a Vincenta Cabela (2017 – dodnes)	44
4.1.4 Volební program 2017	45
4.2 Demokratická unionistická strana	47
4.2.1 Tradiční pilíře zahraniční politiky Demokratické unionistické strany	47
4.2.2 Volební program 2015	47

4.2.3 Předsednictví Arlene Fosterové (2015 – dodnes).....	48
4.2.4 Volební program 2017	49
Závěr	50
Seznam použité literatury a pramenů	54
Resumé	62
Seznam příloh	63

Seznam použitých zkratk

DFID	<i>(UK Department for International Development)</i> Britské ministerstvo pro mezinárodní rozvoj
DUP	<i>(Democratic Unionist Party)</i> Demokratická unionistická strana
EHS	Evropské hospodářské společenství
EU	Evropská unie
EURATOM	Evropské společenství pro atomovou energii
FCO	<i>(UK Foreign and Commonwealth Office)</i> Ministerstvo zahraničních věcí Spojeného království a Britského společenství národů
HDP	Hrubý domácí produkt
HNP	Hrubý národní příjem
ISIL	Islámský stát
LDP	<i>(The Liberal Democrats)</i> Liberálně demokratická strana
MOD	<i>(Ministry Of Defence)</i> Ministerstvo obrany
NATO	<i>(North Atlantic Treaty Organization)</i> Severoatlantická aliance
OSN	Organizace spojených národů
TTIP	<i>(The Transatlantic Trade and Investment Partnership)</i> Transatlantické obchodní a investiční partnerství
UKIP	<i>(United Kingdom Independence Party)</i> Strana nezávislosti Spojeného království
USA	<i>(United States of America)</i> Spojené státy americké

Úvod

Dne 23. června 2016 se uskutečnilo referendum o odchodu Spojeného království Velké Británie z Evropské unie (EU), ve kterém 51,9 % občanů vyslovilo přání pro odchod, zatímco 48,1 % občanů hlasovalo za zachování členství své země v EU (BBC 2019).

Nedlouho po zveřejnění výsledků rezignoval ministerský předseda (a předseda Konzervativní strany v jedné osobě) David Cameron, neboť to byl právě on, kdo referendum inicioval, byť sám doporučoval zachování členství (CNN 2016). Zaskočení byli i představitelé těch stran, které britský odchod – neboli „Brexit“ – odmítly (mezi nimi např. Labouristická strana, Skotská národní strana, Liberálně demokratická strana, Plaid Cymru, Zelená strana Anglie a Walesu, Skotská zelená strana, Alianční strana a Sinn Fein). Neskrývanou radost projevovali pouze předáci Strany nezávislosti Spojeného království (UKIP), pro kterou ve všeobecných volbách do národního parlamentu v květnu roku 2015 hlasovaly jen asi 4 miliony lidí, a několik menších subjektů (např. Britská národní fronta, Britská národní strana) na okraji britského politického spektra (Hunt 2019).

Výsledky referenda byly velkým překvapením nejen pro Brity samotné, ale také pro mnohé pozorovatele na celém světě. Například francouzský prezident François Hollande označil rozhodnutí britských voličů za „bolestivou volbu“ pro Spojené království a celou Evropu (BBC 2016). Znamý americký politolog Ian Bremmer se vyjádřil v tom smyslu, že Brexit „je nejvýznamnějším politickým rizikem, které svět zažil od doby Kubánské krize“ (Bremmer 2016).

Ať už tyto a mnohé další komentáře považujeme za trefné, výstižné nebo naopak přehnané a alarmující, referendum představuje jeden nejvýznamnějších milníků ve vývoji Velké Británie v posledních přinejmenším několika desítek let. Vyhlášení výsledků totiž vyvolalo neutuchající diskuzi o tom, jakým způsobem se budou formovat další vztahy s evropskými státy a v nejširším slova smyslu o budoucím směřování britské zahraniční politiky jako takové. Cílem této práce je zachytit tuto debatu a prezentovat ji čtenáři do zjednodušených, leč odborně podložených závěrů. S ohledem na rozsah tématu jsem se rozhodla omezit svou

pozornost primárně na programy britských politických stran a výroky či prohlášení představitelů těchto stran.

Na základě těchto zdrojů se pokusím definovat základní priority v zahraničních politikách vybraných politických stran a ty následně zařadit do teoretického rámce, který vytvořil Timothy Garton Ash ve své knize „Svobodný svět“. Podle tohoto známého novináře se Velká Británie už na počátku 21. století nacházela na pomyslné křižovatce čtyř cest. Autor je označuje jako „ostrov“, „svět“, „Evropa“ a „Amerika“ (Ash 2006: 23). Příčinou nejistého postavení Velké Británie je právě trvalá krize britské identity. Vycházíme-li z tezi Ashe, pak by nás referendum nemělo překvapit. Podle Ashe, současné britské dějiny jsou neustálým hledáním své vlastní identity. Ash neidentifikuje začátek této krize s Brexitem, ale jde o vítězství jednoho názoru nad druhým. Jedním z mých záměrů je ukázat, jak se krize identity promítá do volebních programů politických stran Velké Británie, zejména do jejich zahraničně politických priorit.

Analýza britských zahraničně politických priorit je z časového hlediska vymezena obdobím od léta 2013, kdy David Cameron přednesl svou známou řeč v budově společnosti Bloomberg (tzv. *Bloomberg Speech*), kde si kladl otázku o dalším směřování Velké Británie a EU (Cameron 2013), až do počátku roku 2019, když jsem začala tuto práci sepisovat. V tomto období proběhly dvojí volby do parlamentu Velké Británie (2015 a 2017). V obou případech vyhrála Konzervativní strana, ovšem soupeřila s Labouristickou stranou, která skončila v opozici, byť po roce 2017 velmi těsné (Curtis, Smith 2017).

Kromě dvou výše uvedených stran, které se ve Velké Británii tradičně alternují u moci, jsem do své analýzy zakomponovala zahraničně politické priority Liberálně demokratické strany (LDP), která byla v koalici s Konzervativní stranou v letech 2010 – 2015 a měla ambici svůj výsledek zopakovat i po roce 2015. Dalším analyzovaným subjektem je Demokratická unionistická strana (DUP), a to z toho důvodu, že po volbách v roce 2017 vytvořila s konzervativci koalici (Maidment 2017).

Je důležité zmínit, že představa o zahraničně politickém směřování není konstantní, nýbrž se neustále mění. O tuto proměnu názorů na britskou

zahraniční politiku uvnitř jednotlivých politických stran se budu zajímat v rámci jednotlivých podkapitol.

Závěrem mé práce bude shrnutí zahraničně politických orientací zmíněných politických stran. Následně zařadím ho do typologie podle výsledků provedené analýzy. V přílohách budou ukázána schémata, která poslouží k ilustraci popsaných výsledků.

1 Timothy Garton Ash a krize britské identity

Velká Británie, zejména její občané, ukazovali dlouhodobou tendence k hledání celistvé definice slova „Brit“. Toto hledání nebylo jednoduchým procesem, čili během celé britské historie nikdy neexistovala shoda v názorech na vysvětlení pojmu „britská identita“. Nicméně, až na začátku 20. století dlouhotrvající debata vyústila v krize identity. Spory týkající se této krize pokračují dodnes (Younge 2010). Není to překvapující, jelikož zvláštní geopolitická pozice britského státu odděleného od kontinentální Evropy úzkou úžinou vždy sloužila jako významný faktor při jeho rozvoji. Občané Spojeného království se považují za součást Evropy, nebo se identifikují s anglofonním světem. Někteří z nich si s nostalgií připomínají období velikosti a slávy Britského impéria. Jiní se s optimismem dívají do budoucnosti a podporují globalizační tendence, rostoucí heterogenitu společnosti, kulturní a sociální kontakty uvnitř své země i výměnu s okolním světem (Ash 2001: 4).

Timothy Garton Ash patří mezi vlivné politické myslitele, kteří bezmála dvě desetítky let upozorňují, že Velká Británie prožívá krizi identity. Podle jeho názoru samotný pojem „identita“ slouží jen jako nástroj v rukou politiků, který umožňuje měnit zahraničně politické směřování států takovým způsobem, který v danou chvíli odpovídá jejich preferencím a očekáváním (Ash 2001: 2).

Ash ve svých publikacích symbolicky přirovnává britskou zahraničně politickou orientaci k římskému bohu Janusovi: „Janus, římský bůh nebeských i pozemských dveří a bran, měl dvě tváře, které hleděly opačným směrem: jedna vpřed a druhá vzad. Británie má rovnou čtyři. Ty, jež se dívají vzad a vpřed, symbolizují „ostrov“ a „svět“; ta vlevo je Evropa, ta vpravo Amerika“ (Ash 2006: 23). Jinými slovy, tyto čtyři „tváře“ představují idealizované představy o tom, k jakým hodnotám by se Velká Británie měla upínat.

Názory T. G. Ashe mi slouží jako pouhá inspirace, protože od první publikace knihy „Svobodný svět“ uběhlo již více než deset let. Také T. G. Ash je pouze žurnalistou a politickým komentátorem, nikoli odborníkem politologie nebo mezinárodních vztahů.

1.1 „Ostrovní svět“ versus „Světový ostrov“

První rovina, která odráží uvažování Britů a vnímání jejich vlastní identity, lze vyjádřit konfliktem mezi mentalitou „ostrovního světa“ a „světového ostrovu“. První příklad symbolizuje „farní kostel, hospoda, klub, kolej, penzionovaný plukovník ..., který čte The Daily Telegraph, jeho zahradník čte Daily Mail, venkovská cesta lemovaná živými ploty, kriket, pivo a mleté hovězí s cibulkou zapékané v bramborové kaši“ (Ash 2006: 23). Podle názoru T. G. Ashe, koncept „Ostrova“ je obratem směrem k tomu nejlepšímu z minulosti Britského impéria, jde o volání po respektu a zachování britských tradic. „Taková Británie je rozšířenou Anglií s mnohaletými zkušenostmi v oblasti svobody, samosprávy a právního státu“ (Ash 2006: 24). V tomto duchu má být také britský parlament ztotožňován s modelem pro všechny ostatní parlamenty (a nikoli naopak). Britové, kteří svou zemi chápou v intencích „Ostrova“, se chápou jako výrazně odlišní od obyvatel kontinentální Evropy, a to přinejmenším v tom, že dějiny jejich (tj. anglického) státu formovala evoluce a poklidný vývoj, nikoli revoluce a politická nestabilita. Pro takto smýšlejícího Brita, je kontinentální Evropa místem soupeření, které nejdříve vyústily v krvavé války, nikoli politického konsenzu (Ash 2006: 24).

„Ostrovní Angličané“ se inspirovali svou minulostí, obzvláště pak odkazují na dějiny 19. století, tj. období vrcholu Britského impéria. Během viktoriánské éry s její puritánskými mravy a přísným dodržováním tradic se Britské impérium distancovalo od kontinentálního politického života a dalo najevo, že jsou především ostrovní národ a námořní velmoc (Kennedy 1996: 195).

Opakem „Ostrova“ je podle Ashe „Svět“. Britové byli při formování světového vývoje natolik úspěšní, až se jejich „Ostrov“ stal nedílnou součástí „Světa“. Toto chápání sebe sama vyplývá z rozrůstajícího se procesu globalizace. Podle Ashe „Svět“ přišel na ostrov právě a pouze proto, že „Ostrov“ kdysi vyšel do světa (Ash 2006: 24): „Nejdříve pohltila všechny ostatní části svého ostrova i všechny ostrovy kolem a potom přes moře a oceány pronikla dál. Její obyvatelé, k nimž v té době díky vnitřní expanzi kromě Angličanů patřili už i Skotové, Velšané a Irové, rozšířili svůj jazyk a zvyky do všech koutů světa“ (Ash 2006:

24). Tak se Velká Británie začala distancovat od izolacionistické politiky a pomalu se proměňovala v takzvaný „Světový ostrov“. Později, ve druhé polovině 20. století, vidíme, jak se „Svět“, který právě odchází z bývalých kolonií (Pákistán, Indie, Asie a Afrika), nyní pokouší dostat na „Ostrov“.

Stačí se jen podívat na fotografie centrálních ulic Londýna na internetu, které jsou naplněny franšizovými restauracemi, kavárnami a obchody z Itálie, Číny, Austrálie, Ameriky, Francie, Německa a dalších zemí. „Mezi všemi těmi podniky jsou i pobočky dobře známých a zavedených britských firem: cestovní kancelář Thomas Cook, výrobce sportovních a turistických potřeb a oblečení Millets, obchodní dům British Home Stores, Abbey National Bank, lékárna a drogerie Boots, cukrovinky Thorntons, papírnictví a prodejna novin W. H. Smith“ (Ash 2006: 22). V každé čtvrti Londýna se jistě nalézá skupina občanů mimoevropského původu, která mluví svým vlastním jazykem a praktikuje své původní náboženství. „Dnes proto zhruba každý dvanáctý obyvatel Británie náleží k tomu, čemu se nepřesně říká etnická menšina“ (Ash 2006: 24).

Podle názoru T. G. Ashe, jsou „Ostrovní svět“ a „Světový ostrov“ protikladnými pojmy na linii spojující minulost a budoucnost, tradiční venkov a urbanizované město. Zároveň mezi nimi existuje určitá míra stálého napětí.

1.2 Mezi Evropou a Amerikou

Druhá rovina, podle které Ash interpretuje britskou identitu, lze rozdělit inklinací Britů a vlastním ztotožňováním s Británií jako zemí evropskou nebo naopak jako ostrovního státu úzce svázaného s Amerikou. Na první pohled rozdíl mezi těmito dvěma směry není příliš velký, protože Evropa a Amerika jsou součástí moderního světa. Ovšem odlišnosti zde existují a snaha o balancování mezi nimi Británii stojí mnoho sil a energie.

„Kdyby nějaký Londýňan usnul v roce 1939 a dnes se probudil, nejsilněji by na něj zapůsobilo, jak výrazně se ostrov za tu dobu „poevropštil“ a „zamerikanizoval“ (Ash 2006: 25). Britové, kteří se podle názoru britského žurnalisty demonstrativně snaží zůstat izolovaní, každoročně cestují do zahraničí,

především do Španělska, Francie a Spojených států. „Díky britskému výrazu, který vidí Ameriku „za velkou louží“, se 4500 kilometrů lehce smrskne na třicet metrů“ (Ash 2006: 26). Jazyk je společný s Amerikou a geografie s Evropou. Také kultura Ameriky a Británie je úzce spojena, stejně jako historické dědictví Británie a Evropy. Většina Američanů má britský původ: všichni ti, kteří byli s korunou nespokojeni, najednou uprchli a hledali lepší život. Současně většina britských vládců a politiků má však evropský původ, například slavný Holanďan Vilem Oranžský (Kissinger 1994: 68).

Je viditelný výrazný vliv amerických filmů a hudby na britskou společnost. Podle názoru T. G. Ashe právě zábavné programy mají největší dopad na proměnu britské angličtiny (Ash 2006: 25). Těsná vazba mezi Velkou Británií a Amerikou se projevuje v oblastech vzdělávání a zaměstnání. „V britských časopisech jako Granta a Encounter pracují i Američané, zatímco v americkém New Yorkeru nebo Vanity Fair zase žurnalisté britští“ (Ash 2006: 26).

Pokud jde o ekonomiku, obchodní a investiční vazby jsou mezi USA a Spojeným královstvím hluboké a trvalé. V roce 2014 Spojené království investovalo 449 miliard dolarů do USA. To je o 76 miliard dolarů více než druhý největší investor, Japonsko, a téměř o 200 miliard dolarů více než nejbližší americký soused, Kanada. To představuje 15 % z celkového počtu přímých zahraničních investic USA ve výši 2,9 bilionů dolarů (Confederation of British Industry 2016). Na druhé straně, v roce 2016, 45 % z celkového podílu britského exportu šlo do Evropské unie (Walker 2016). Miliony pracovních míst existují kvůli členství v Evropské unii, ale také miliony Britů pracují v amerických firmách a korporacích. Velká Británie přenesla část své svrchovanosti na Evropskou unii, ale současně uzavřela dohodu s NATO.

Ve vztazích mezi Evropou, Velkou Británií a Amerikou existuje určitá míra ambivalence neboli dvojakosti, jelikož v otázkách životního prostředí, obchodu a přistěhovalectví, britští úředníci těsně spolupracují s Evropskou unií. Co se týče vojenské a technologické spolupráce, Velká Británie se tradičně opírá o svého amerického spojence.

1.3 Typologie zahraniční politiky

Na základě výše zmíněné interpretace britské krize identity v moderním světě, vytvářím vlastní, byť podobou typologii reflektující zahraničně politické směřování Velké Británie. Orientaci britské zahraniční politiky rozdělují do čtyř základních kategorií.

1.3.1 Nacionalismus a internacionalismus

Nacionalismus a internacionalismus jsou dva protikladné směry, avšak výrazné a dobře pozorovatelné. Jak již bylo naznačeno výše, nejednotnost mezi prioritami britské politiky, je patrná nejen posledních pár let, nýbrž má dlouhou tradici, jejíž kořeny sahají hluboko do britské historie.

Již ve středověku lze vypozaovat, že Britové vnímali geografické limity své ostrovní země, a to zejména ve srovnání s bohatstvím a slávou kontinentální Francie (Morgan 1984: 160). Právě tato omezení přiměla britské státníky či jiné dobrodruhy šířit své zájmy a hledat štěstí mimo Evropu. Na jedné straně geografická poloha zajišťovala Britům relativní bezpečnost před zásahy svých ambiciózních sousedů (především pak Francie), na druhé straně nikým neomezený přístup k moři otevíral unikátní příležitosti pro realizaci britských mocenských zájmů. Historikové jako Paul Kennedy (1996: 104, 185) nebo Niall Ferguson (2016: 52) se shodují, že prudký vzestup Anglie lze pozorovat přibližně v době od konce třicetileté války v Evropě, přičemž výsledek Napoleonských válek (1815) další posilování jen usnadnil.

V 19. století se území Britského impéria táhlo napříč pěti kontinenty a žilo na něm okolo 700 milionů lidí (Morgan 2008: 420). Právě z těchto důvodů se vžilo konstatování, podle kterého nad britským impériem „slunce nikdy nezapadá“ (Armitage 2000: 32).

Specifikem britského chování v mezinárodních vztazích po většinu 19. století bylo, že tato námořní velmoc zůstávala mimo politické spory, které probíhaly na

evropském kontinentu¹. Takováto zahraniční politika bývá označována jako „skvělá izolace“ (*splendid isolation*) (Charmley 1999: 127). Například Henry Kissinger ve své knize „Umění diplomacie“ velmi výstižně píše: Británie hrála roli neutrálního arbitra, který zasahoval do sporů mezi evropskými státy pouze tehdy, když se objevila hrozba zachování rovnováhy moci (Kissinger 1994: 149).

K tomu přispělo mnoho faktorů: především geopolitické. Velká Británie se nachází na okraji Evropy, oddělena od kontinentu přirozenou hranicí. Na rozdíl od Francie nemusela utrácet finance na neustálé zvyšování vojenské síly. Samotná geografická poloha je jistým druhem bezpečnostního garanta a umožňuje zabývat se vnitřními záležitostmi a budováním impéria (Kennedy 1996: 128–129).

Od počátku 20. století dochází k postupné proměně mezinárodního systému, jehož fungování už nebylo založeno na pouhé politice rovnováhy moci. Britští politici nemohli nadále ignorovat tuto skutečnost a museli se přizpůsobit novým okolnostem. Velká Británie se od první světové války začíná postupně zvyšovat svou účast na regionálních a světových záležitostech (Ferguson 2016: 309).

Přirozeně proces proměny zahraničně politického kurzu nebyl jednoduchý a rychlý. Období postupného odchodu od izolacionistického směru se začíná od roku 1904 a podepsáním „Entente Cordiale“ s Francií (Ferguson 2016: 306). Tato událost znamená úplnou změnu směřování zahraniční politiky Velké Británie (na zcela opačnou) a konec politiky „skvělé izolace“ (Kissinger 1994: 196–197). Vzhledem k rozvoji letectví přírodní bariéra ve formě úžiny již nebyla nadále zárukou bezpečnosti Spojeného království.

Za poměrně krátké období Velká Británie ztratila většinu svých kolonií. Irsko vyhlásilo nezávislost v roce 1921. V roce 1935 byl přijat liberální zákon o vládnutí Indie a v roce 1947 byla „perla koruny“ uznána za nezávislý stát. V roce 1946 Velká Británie stáhla své vojenské jednotky ze Sýrie a Libanonu a v roce 1948 veřejně odmítla své nároky na Palestinu (Ferguson 2016: 334, 350, 371).

¹ Mezi výjimkami, které potvrzovaly pravidlo „skvělé izolace“ může být uvedena participace Velké Británie na Krymské válce v letech 1853 - 1856.

Posledním akordem pro Britské impérium byla Suezská krize z roku 1956 (Kissinger 1994: 559). Šedesátá léta jsou svědkem nejen závěrečné fáze dekolonizace, ale také zásadního přezkoumání role Velké Británie ve světě. Londýn vážně přemýšlel o svých vztazích se spojující se Evropou.

Ovšem právě odchod od politiky izolacionismu a postupná ztráta Britského impéria vedla k poklesu britského sebevědomí. V roce 1962, Dean Acheson, ministr zahraničí USA, vyjádřil svůj názor ohledně britského zahraničně politického směru následujícím způsobem: „Británie ztratila svou říši a zatím nenalezla novou roli ve světě“ (Ash 2010). Ať už to Kennedyho poradce chtěl nebo ne, tento výrok odrážel nejen londýnskou zahraniční politiku, ale také rozpad britského sebevědomí, který ztratil svou integritu.

Konečný odchod od izolacionistických směrů a novou internacionalistickou povahu britského státu nejlépe ilustruje jedná událost, která je často podceňována. Jde o to, že v roce 1968 Edward Heath propustil ze „stínového kabinetu“ významného konzervativního politika Enocha Powella za neslušné tvrzení o přistěhovalcích z bývalých britských kolonií (Heffer 1998: 43). Během svého projevu v Birminghamu Powell porovnal Británii se Starým Římem, který padl pod náporu barbarů (Powell 2015). Powellovy předpovědi se během času potvrdily: podle demografů je Birmingham, kde Powell pronesl svou slavnou řeč, podle počtu obyvatel druhým městem, které je považováno za příklad multikulturalismu v praxi, a stane se jedním z prvních měst ve Velké Británii, kde budou barevní obyvatelé, zejména muslimové, početně překračovat ty bílé. V roce 2011 podíl bílých Britů byl 58 % od celkového počtu obyvatel (Birmingham City Council 2019). Přes pád Powellovy politické kariéry se „tvrdá pozice“ v otázkách přistěhovalectví stala jednou z charakteristických rysů politiky Konzervativní strany.

Až do druhé poloviny osmdesátých let etnické menšiny neměly zastoupení v britském parlamentu. Ve volbách v roce 1987 byli z Labouristické strany zvoleni čtyři poslanci s černou barvou pleti. Ve volbách v roce 1997 bylo 42 kandidátů mimobritského původu nominováno ze tří hlavních stran. Navzdory tomu se v roce 2001 počet poslanců mimoevropského původu zvýšil o 12 lidí pouze vůči

frakci Labouristické strany, podíl etnických menšin v Dolní komoře nepřekročil 2 % (Ali 2002: 10–11).

1.3.2 Historické kořeny formování vztahů s Evropou a Spojenými státy

Formování vztahů mezi Velkou Británií a Evropou na straně jedné a Spojenými státy na straně druhé, nebylo jednoznačné a ve svém vývoji prodělalo několik zásadních změn. Jak již bylo naznačeno výše, vůči Evropě zastávaly vlády Jejeho veličenstva ambivalentní, avšak neměnnou politiku, pro kterou bylo příznačné, že se nevázala na obranu žádného státu nebo regionu. Britskou neurčitost v zahraniční politice velmi výstižně v roce 1848 zformuloval Henry John Temple, později označovaný jako lord Palmerston, těmito slovy: „Nemáme žádné stálé spojence, nemáme žádné věčné nepřátele. Pouze naše zájmy jsou neměnné a věčné, proto naší povinností je následovat je“ (Palmerston 2018).

Vůči Spojeným státům americkým docházelo k postupné, leč viditelné proměně. Britsko-americké vztahy nevyhnutelně ovlivnil samotný fakt, že Američané se odpoutali od své mateřské země a své nezávislosti dosáhli ve válce. Navíc se ukázalo, že Američané měli ambice expandovat nejen na nikým neosídlený západ (nepočítáme-li původní obyvatelstvo), ale také na sever, tj. do oblasti dnešní Kanady, kterou kontrolovali Britové (Tindall, Shi 2008: 161, 171). Jinými slovy můžeme říci, že na počátku vztahů britsko-amerických bylo otevřené nepřátelství.

Toto nepřátelství dále prohloubila anglo-americká válka v letech 1812–1815, v USA spíše známá jako tzv. druhá válka za nezávislost (Ferguson 2016: 139). V tomto konfliktu se ani jedné straně nepodařilo prosadit své cíle: Spojené státy porazily Británii na zemi (např. v bitvě u New Orleans v roce 1815), naopak Velká Británie dokázala uhájit své pozice v dnešní Kanadě a prokázala jasnou převahu na moři (Tindall, Shi 2008: 174).

Také v následujících letech se obě mocnosti vnímaly spíše jako rivalové nežli spojenci. Společné zájmy nacházely pouze nahodile a pro konkrétní účel, nikoli jako rýsuující se strategické spojení. Velmi dobře to lze ilustrovat na pozici,

kteřou zaujala londýnská vláda v době Americké občanské války. Britové sice uznali Konfederaci jako aktéra z bojujících stran, kterého nepřímě podpořili tím, že od něj odebírali bavlnu a za tu pak byli ochotni prodávat zbraně (zejména lodě), nicméně s „Jižany“ nenavázali diplomatické styky (Tindall, Shi 2008: 335).

V druhé polovině 19. století je pozorovatelná proměna v britsko-amerických vztazích: i když docházelo ke konfliktům mezi těmito dvěma státy, snažili se řešit spory diplomatickými, nikoli vojenskými způsoby. Tuto tendence potvrzuje venezuelská krize z roku 1895, kdy Velká Británie zasáhla do sféry vlivu Spojených států a ignorovala Monroeovu doktrínu (Blake 1942: 260).

Počátkem dvacátého století se však vztahy stabilizovaly. Navíc, v britském parlamentu uvnitř Konzervativní strany se objevila skupina politiků, kteří usilovali o navázání těsnějších vztahů se Spojenými státy (Morgan 2008: 445).

Velmi typické pro vývoj britsko-amerických vztahů byl způsob, jakým obě země vstoupily do první světové války. Zatímco Velká Británie do války vstoupila, aniž by k tomu byla vázána aliančními smlouvami, Spojené státy zůstávaly formálně neutrální až do roku 1917. Nicméně, od počátku vypuknutí konfliktu bylo zřejmé, na které straně americká vláda stojí, neboť ji podporovala finančně (velmi výhodnými půjčkami) a také veřejné mínění jednoznačně se přiklonilo na stranu tzv. dohodových mocností (Kissinger 1994: 231).

Byla to právě první světová válka, kterou můžeme považovat jako symbolický milník, protože se ukazovalo stále jasněji, že zatímco moc Velké Británie (a jejího impéria) již dosáhla svého zenitu a přešla do fáze relativního úpadku, Spojené státy byly naopak ve fázi vzestupu.

V meziválečné období zahraniční politika Velké Británie je označována jako „appeasement“, neboli politika ústupků, kterou britská vláda praktikovala vůči Evropě (zejména Německu) (Kissinger 1994: 323). V domácí politice se objevila tendence ke zvýšení míry decentralizace vůči svým koloniím a protektorátům. Například, britská dominia – Kanada, Austrálie, Nový Zéland a Jihoafrická republika – získali v 20. letech mnohem větší míru samosprávy. Westminsterský

statut, přijatý v roce 1931, dále rozšířil a potvrdil jejich nezávislost (Morgan 2008: 439).

Po skončení druhé světové války britský premiér Winston Churchill formuloval známou teorii „tří kruhů“, která byla po dlouhou dobu vnímána jako oficiální doktrína jak v domácí, tak v zahraniční politice Spojeného království a současně ukazovala již existující ambivalentní postavení Velké Británie na mezinárodní scéně. Během fultonského projevu v březnu roku 1946 Churchill hned poznamenal, že na jedné straně Velká Británie podporuje evropskou integraci, ale zároveň nebude její součástí. Evropský kontinent se tak stal jedním z jeho „kruhů“. „Spojené státy Evropy“ byly dle Churchilla nutné, aby se postavily proti expanzi Sovětského svazu na evropském kontinentu. Ale toto třetí kolo bylo podle britské elity té doby nejméně důležitým. Na druhém místě Churchill demonstroval anglosaskou solidaritu, tzn. vztahy s jinými anglosaskými státy, zejména se Spojenými státy (Herring 2008: 605).

Churchillův postoj vůči Evropě je zdůvodněn pragmatickým uvažováním, nikoli vlastními emocemi. Během jednoho ze svých veřejných projevů Churchill prohlásil, že v „nejtemnější hodině“ Velká Británie zůstala sama. Tento výraz britský premiér použil v reakci na kapitulaci Francie v roce 1940 a následný nacistický útok na Sovětský svaz v roce 1941 (Morgan 2008: 487).

Teorie „tří kruhů“ je jedním z příkladů stálé britské snahy o hledání vlastní cesty vývoje v zahraniční politice. Britští politici dali jasné najevo, že se Velká Británie nestane ještě jedním evropským státem, ale také nechtěli být kolonií USA.

Když v roce 1957 šest zakládajících zemí (Francie, Belgie, Západní Německo, Nizozemsko, Itálie a Lucembursko) podepsalo Římskou smlouvu, která vytvořila Evropské hospodářské společenství (EHS), Velká Británie se nechtěla připojit (Fiala 2018: 49). Ovšem v roce 1961 se Spojené království nakonec rozhodlo o vstupu do EHS. Francouzský prezident Charles de Gaulle dvakrát vetoval britské členství v EHS. Obvinil Velkou Británii: „v hluboce zakořeněném nepřátelství vůči evropské integraci a většímu zájmu o vztahy se Spojenými státy“ (BBC Home 2019). Pouze konzervativní premiér Edward

Heath dokázal v roce 1973 přivést Velkou Británii do Evropského hospodářského společenství.

Za poměrně krátké období došlo k výraznému posunu v britsko-evropských vztazích: od politiky „skvělé izolace“ do vstupu v Evropské hospodářské společenství, i když tento vstup byl motivován nikoli touhou o těsnější spolupráce s Evropou, nýbrž ekonomickými důvody. Současně proměna v britské-amerických vztazích je také značná: od ostře nepřátelských a nedůvěřivých až do „zvláštních“ vztahů.

2 Konzervativní strana

2.1 Pilíře zahraniční politiky Konzervativní strany

Konzervativní strana je považována za jednu z největších a nejstarších politických stran ve Velké Británii. Začala se formovat po roce 1830 z uskupení stoupenců panovníka, kteří se označovali jako „toryové“. Od napoleonských válek přes celé 19. století a uplatňování politiky rovnováhy moci „toryové“ zastávali striktně izolacionistický pohled na zahraniční politiku Britského imperia a prosazovali názor, že jejich stát musí zasahovat do evropských záležitosti jenom v případě vypuknutí ozbrojeného konfliktu (Kissinger 1994: 70). V druhé polovině 19. století členy Konzervativní strany nebyli jenom aristokratové, ale také stoupenci volného trhu a odpůrci politiky protekcionismu po schválení tzv. Obilních zákonů (Morgan 2008: 388).

Od konce druhé světové války, patřili členové Konzervativní strany mezi stoupence úzké vazby Velké Británie na Spojené státy. V této věci zůstávají jejich názory konzistentní i dodnes. V otázce evropského integračního procesu je to poněkud složitější. V roce 1973, kdy se Spojené království stalo součástí Evropského hospodářského společenství, patřili členové Konzervativní strany mezi příznivci vstupu do EHS, a to hlavně, jak již bylo naznačeno vyše, z ekonomických důvodů. Nicméně, od 80. let 20. století se v rámci této politické strany objevila platforma, která vůči prohlubujícímu se evropskému integračnímu procesu vyjadřovala ostrý nesouhlas. Jednou z představitelů této frakce je Margaret Thatcherová. V roce 1984 se britské premiérce podařilo snížit příspěvky Velké Británie do celkového evropského rozpočtu. Thatcherová to vysvětlila tím, že britští zemědělci dostávají podstatně méně dotací než jejich evropské protějšky. Kromě toho, Velká Británie nepodepsala Evropskou sociální chartu a rozhodla se, že bude nezávisle rozhodovat o právech a povinnostech svých lidí (BBC News 2013).

2.2 Předsednictví Davida Camerona (2005 – 2016)

V roce 2013, David Cameron ve svém projevu s Bloombergu prohlásil, že pokud vyhraje volby, začne vyjednávání s Evropskou unií ohledně změny podmínek pro zachování členství Velké Británie v EU a provede referendum o zachování členství Spojeného království v EU. David Cameron se stal prvním premiérem, který slibil provedení referenda o odchodu z EU, i když se později ukázalo, že zastával názor, podporující zachování členství.

David Cameron ve svém projevu zdůrazňuje geografickou polohu britského státu jako ostrovní země, jeho nezávislost a z toho vyplývající důraz na zachování vlastní suverenity: „Toto jsou věci, které jsou pro nás zásadní a nic na tom nezměníme. Právě díky těmto okolnostem přicházíme do Evropské unie s myslí, která je nastavena více prakticky než emocionálně“ (Cameron 2013). Za jednu z klíčových pasáží Cameronova projevu lze označit tu, ve které předseda konzervativců tvrdí: „Evropská unie pro je nás prostředkem – k blahobytu, stabilitě, ukotvení svobody a demokracie v Evropě i mimo ní – nikoli cílem sám o sobě“ (Cameron 2013). Těmito slovy Cameron v podstatě hlásí k tradičnímu rysu britské zahraniční politiky neboť parafrázuje známý výrok lorda Palmerstona, podle kterého Británie nemá žádných trvalých spojenců ani nepřátel. Jinými slovy to, co definuje zahraniční priority ostrovního státu, není členství v jakékoli instituci, nýbrž pouze a jenom národní zájem Velké Británie.

Z těchto slov lze usuzovat, že David Cameron, který býval řazen mezi „umírněné konzervativce“ se na budoucnost Velké Británie v Evropské unii dívá se značnou dávkou skepse. Zároveň s úctou zmiňuje společnou historickou zkušenost posledních několika staletí a tvrdí, že se nejedná o zrušení všech vztahů s evropskými státy. Cameron mluví o potřebě nalezení střední cesty spolupráce mezi Evropou a Velkou Británií. Zastává názor, že Evropská unie prochází obdobím krize a potřebuje být reformována. „Pro Evropu stejně jako pro Británii je zásadní to, že dnes máme před sebou tři hlavní výzvy. Za prvé, problémy v eurozóně vedou k zásadním změnám v Evropě. Za druhé, Evropa prochází obdobím poklesu ekonomické konkurenceschopnosti souběžně s tím, že se ostatní ekonomiky světa dostávají do popředí. A za třetí, existuje propast mezi

EU a jejími občany, která v posledních letech dramaticky vzrostla“ (Cameron 2013). Kromě toho varuje, že pokud v blízké budoucnosti nebude EU reformována, občané Velké Británie nebudou nadále podporovat setrvání členství své země v EU. Cameron zdůrazňuje, že Britové si musí vybrat mezi Velkou Británií a Evropou. Současně však tvrdí, že před provedením konečné volby se musí pokusit o kompromis a zlepšení vztahů.

Ačkoli David Cameron explicitně nevyzýval voliče, aby si vybrali mezi volbou „zůstat“ nebo „odejít“, dával ale dostatečně najevo, že Evropská unie má negativní dopad jak na ekonomický, tak i politický vývoj Velké Británie. Cameron vyzval ke změně: prostřednictvím reformy nebo referenda, která ukáží skutečný názor Britů na otázku členství v EU. Ve svém projevu Cameron hovoří o problému volného a nekontrolovaného pohybu lidí v rámci eurozóny. Ovšem britský premiér nemá za cíl přerušit vztahy s Evropou, založené na ekonomické a sociální spolupráci. Zdůrazňuje obrovské množství pracovních míst a důležitý význam britského přístupu na jednotný trh: „pro britské podniky a britská pracovní místa je nezbytný trvalý přístup na jednotný trh“ (Cameron 2013).

Je třeba poznamenat, že Cameron zmiňuje zachování členství Velké Británie v NATO. Argumentuje, že otázka vystoupení z NATO není pro rok 2013 relevantní, protože NATO poskytuje záruky britské národní bezpečnosti a proto by těsné vazby s Amerikou měly zůstat na stejné úrovni (Cameron 2013).

Dne 20. února 2016, David Cameron veřejně prohlásil, že bude podporovat zachování členství v EU. Britský premiér tvrdil, že dohoda o reformě EU poskytne Británii zvláštní postavení v rámci EU: zpřísnění podmínek sociální podpory imigrantů a odmítnutí ještě větší míry integrace s Evropou (BBC News 2016a). Z toho vyplývá, že Camerom považuje Evropskou unii za nezbytného zahraničně politického partnera pro svůj stát.

2.3 Volební program 2015

Ve volebním programu, který byl zveřejněn před volbami do parlamentu, které se uskutečnily 7. května roku 2015, se konzervativci zaměřují na tři oblasti v zahraniční politice: ekonomiku, migraci a bezpečnost.

Konzervativní strana podporuje zachování přítomnosti Spojeného království na jednotném trhu a členství v celní unie, ale odmítá zavedení jednotné měny. „Budeme chránit naši ekonomiku před každou další integrací eurozóny“ (Mabbut 2015: 73).

V otázce migrační politiky zaujímají konzervativci velmi radikální postoj: slibují zpřísnění migračních podmínek a snížení celkové migrační vlny ze stovek tisíc na desítky tisíc ročně. „Již jsme omezili úroveň kvalifikovaných ekonomických migrací ze zemí mimo EU. Budeme udržovat hranici 20,700 v příštím volebním období. Toto zajistíme prostřednictvím udělení víza pouze těm imigrantům, kteří mají schopnosti a dovednosti potřebné v naší ekonomice“ (Mabbut 2015: 30). Tudíž jsme vedeni k myšlence, že obrovský příliv lidí různých národností je způsoben skutečností, že Velká Británie jako součást EU, nemůže kontrolovat své státní hranice a žádoucím způsobem zajistit národní bezpečnost. Konzervativci také slibují výrazné snížení nelegální migrace a poukazují na výsledky, kterých dosáhli za předchozí vlády Konzervativní strany. „Zároveň budeme pokračovat v posílení našich hranic, zlepšení prosazování našich zákonů o přistěhovalectví a ujistíme se, že cizinci budou odcházet ze státu hned po vypršení jejich víz“ (Mabbut 2015: 30). Je zde zmíněna kritika byrokratického mechanismu Bruselu: „EU je příliš byrokratická a nedemokratická. Zasahuje až moc do našeho každodenního života, a rozsah migrace vyvolaný novými členy EU, kteří se v posledních letech připojili, měl skutečný dopad na místní obyvatelstvo“ (Mabbut 2015: 72).

Poslední oblastí je rozvoj mezinárodní bezpečnosti. Podle názorů Konzervativní strany členství v NATO je naprosto nezbytnou součástí národní bezpečnosti Spojeného království. „Nadále budeme zaručovat, aby bezpečnostní politika zůstala pod britskou národní kontrolou, budeme udržovat vztahy s

NATO a transatlantické vztahy jako základní kamen naší obranné a bezpečnostní politiky“ (Mabbut 2015: 73).

Zvláštní důraz je kladen na rozvoj ozbrojených sil a na zvýšení přítomnosti britských vojáků ve světě. Konzervativci kritizovali labouristy, jelikož za období jejich vlády počet mezinárodních operací zahrnujících participace britských vojáků podstatně poklesl (Mabbut 2015: 75). Konzervativci mají záměr otevírat nové diplomatické mise v Africe, Asii a Jižní Americe. Nejdůležitějšími výzvami pro britskou společnost jsou islámský extremismus, agresivní chování Ruska a ekonomická nestabilita eurozóny (Mabbut 2015: 75). Pokud jde o povahu zahraniční politiky, konzervativci kladou důraz na nepřímé formy angažovanosti ve světě, a to právě prostřednictvím humanitární pomoci a diplomatické podpory. Je nutné zmínit, že konzervativci nemluví o možnosti zasahování britských vojenských jednotek na území jiných států. Podle jejich volebního programu konzervativci považují za promární cíl nastolení míru a stability v Sýrii a Iráku, a také poskytnutí pomoci afghánské vládě ke stabilizaci tohoto regionu a boj proti terorismu (Mabbut 2015: 76). „Postavím se bok po boku s našimi spojenci v NATO, ujistím všechny členské státy, zejména ty nejbližší s Ruskem, že v zájmu jejich bezpečnosti je nadále nutné podporovat vytvoření euroatlantické cesty přes země západního Balkánu“ (Mabbut 2015: 76). Podobnost britských a amerických názorů na zahraniční politiku se také projevuje v otázkách Íránu a Severní Koreje, stejně jako touha o rozšíření NATO na východ euroasijského kontinentu. Nakonec konzervativci zdůrazňují posílení „zvláštních“ úzkých vztahů se Spojenými státy a anglicky mluvícími zeměmi, jako je Austrálie, Kanada a Nový Zéland (Mabbut 2015: 76–77).

Na základě volebního programu Konzervativní strany z roku 2015 můžeme tedy dospět k závěru, že tato strana usiluje o navázání užší spolupráce s Amerikou a současně se trvá na potřebě oddálit od Evropy (viz příloha č. 1). Nicméně, nejde o zrušení brisko-evropské spolupráci, zejména v ekonomických a sociálních oblastech.

V otázkách zahraniční politiky se snaží konzervativci ve svém rozhodování být více nezávislí a zároveň zajistit aktivní účast Velké Británie ve světových

záležitostech neboli zvýšit míru své angažovanosti na mezinárodní scéně (viz příloha č. 1). Podle vize Konzervativní strany musí Velká Británie posílit svou roli ve světovém společenství prostřednictvím poskytování pomoci při obnově míru a stability v nejproblematictějších regionech světa.

2.4 Předsednictví Terezy Mayové (2016 – dodnes)

Dne 11. července 2016 byla předsedkyní Konzervativní strany zvolena Tereza Mayová (BBC News 2016e). Je třeba poznamenat, že Tereza Mayová byla původně proti odchodu Spojeného království z Evropské unie. Po referendu však změnila názor a tuto změnu vysvětlila slovy, která se v britské společnosti rychle stala velmi známými: Brexit znamená Brexit (James, MacLellan 2016). Nová premiérka krátce po svém zvolení začala mluvit o procesu britského odchodu z EU opírající se o článek 50 Smlouvy o Evropské unii. Poté, co se stala premiérkou, Tereza Mayová nastavila komunikaci s americkým prezidentem Barackem Obamou a zdůraznila závazek Británie udržet „zvláštní“ vztahy a partnerství v oblasti sdílení zpravodajských informací (James, MacLellan 2016). Ovšem s novým americkým prezidentem Donaldem Trumpem takové porozumění nebylo dosaženo.

V lednu roku 2017 pronesla Tereza Mayová v Lancaster House slavnou řeč (*Lancaster House Speech*), kterou můžeme chápat jako symbolický začátek procesu odchodu z EU, i když samotný proces začal až o dva měsíce později. Jeho význam spočívá v tom, že v tomto projevu konzervativní předsedkyně veřejně prohlásila, že Velká Británie nebude nadále členem EU.

Proti opakované zmínce o „měkkém Brexitu“ Tereza Mayová ukazuje radikálnější názor na otázku formování budoucích vztahů s EU, než její předchůdce David Cameron. Premiérka navzdory svým vlastním slovům o zachování těsných hospodářských vazeb s Evropou demonstruje náznaky „tvrdého Brexitu“.

Britská premiérka dala jasně najevo, že její stát nezůstane součástí jednotného trhu. „Opouštíme jednotný trh. Život bude jiný. V některých ohledech bude náš přístup na trhy ostatních států menší, než je nyní“ (BBC 2018). Toto

prohlášení nikoho nepřekvapilo, protože od října roku 2016 Mayová stále opakovala, že její hlavní prioritou je kontrola migračního toku a návrat Velké Británie do jejího právního systému. Podpořila slova Davida Camerona a uvedla, že bude usilovat o vytvoření speciálních dohod založených na principu konkurenceschopnosti ekonomických vztahů. „Chceme svobodně vyjednávat obchodní dohody s ostatními zeměmi po celém světě. Chceme převzít kontrolu nad našimi zákony. Také chceme, aby mezi námi a EU byla co možná nejmenší hranice, aby nedošlo k poškození integrovaných dodavatelských řetězců, na nichž závisí náš průmysl a nechceme tvrdou hranici mezi Severním Irskem a Irskem“ (May 2018). Dokonce i zachování členství v celní unii označila za nepravděpodobné, neboť její pravidla znemožňují dosažení obchodní smluv se státy v jiných částech světa, které by byly pro Británii výhodné. Podle vize Terezy Mayové by se Velká Británie měla zaměřit na globální rozvoj své ekonomiky a neomezovat se pouze na evropský trh. Podle britské premiérky Velké Británie po odchodu z EU již nebude muset platit příliš velké členské poplatky (May 2018).

Mayová zastává velmi přísný názor v otázkách migrační politiky. Podle ní nekontrolovaný tok přistěhovalců z Evropy neumožňuje řešit mnoho z politických a sociálních problémů Spojeného království a také ohrožuje národní bezpečnost Velké Británie. Ve svém projevu z Lancasteru dala jasně najevo, že v otázce volného pohybu osob mezi EU a Velkou Británií nemůže dojít k žádnému kompromisu. „Je jasné, že jakmile opustíme EU, volný pohyb osob skončí a budeme kontrolovat počet lidí, kteří do naší země přijdou žít“ (May 2018).

2.5 Volební program 2017

Volební program Konzervativní strany roku 2017 je do značné míry založen na výše zmíněné řeči Terezy Mayové. Konzervativci se proto domnívají, že jedním z jejich hlavních úkolů je učinit z Velké Británie meritokratický stát světového měřítka (Mabbut 2017: 4).

V ekonomických záležitostech by Velká Británie měla opustit hranice evropského trhu a vstoupit na globální trh. „Při odchodu z Evropské unie jsme

zvolili skutečně globální roli pro Británii“ (Mabbut 2017: 31). Právě spolupráce s nejsilnějšími ekonomickými státy by měla poskytnout Velké Británii příležitost pro vytvoření silné a stabilní ekonomiky prostřednictvím uzavření obchodních dohod po celém světě na vhodných pro Británii podmínkách (Mabbut 2017: 8). V této záležitosti konzervativci odkazují na minulost Velké Británie, jako jednoho z nejsilnějších obchodních národů v historii lidstva. Podle názoru Konzervativní strany, Spojené království nezůstane členem jednotného trhu a celní unie.

V záležitostech imigrační politiky jsou volební programy v letech 2015 a 2017 téměř stejné. Konzervativci rozvíjejí myšlenku vytvoření meritokratického migračního systému, ve kterém bude kladen důraz na přilákání cizinců s pracovními návyky, které Velká Británie potřebuje. Tento systém by se měl podobat existujícímu kanadskému systému migrační politiky a jeho výběrovému programu Express Entry, v rámci kterého, jsou uchazečům uděleny body ve mnoha kritériích, čímž se eliminuje chaotický a neregulovaný příliv přistěhovalců do země (Government of Canada 2018). Také konzervativci znova opakují: „Naším cílem je snížit imigraci na udržitelné úrovni, což znamená ze stovek tisíc lidí ročně, které jsme viděli v posledních dvou desetiletích, na desítky tisíc“ (Mabbut 2017: 54).

Volební program Konzervativní strany se od roku 2017 zaměřuje na rozvoj energetické soběstačnosti podle příkladu Spojených států. Konzervativci také slibují zachování těsné spolupráce v rámci NATO a produktivnější boj proti mezinárodnímu zločinu a terorismu. „Budeme nadále plnit závazek NATO vynaložit alespoň 2 % HDP na obranu a zvýšíme rozpočet na obranu nejméně o 0,5 % nad inflaci v každém novém volebním období“ (Mabbut 2017: 41).

Co se týče účasti Velké Británie v mezinárodních konfliktech, konzervativci vidí budoucnost svého státu jako globálního národa, který bude hrát vedoucí roli ve světových záležitostech, ovšem prostřednictvím humanitární a diplomatické pomoci, nikoli přímého vojenského zasahování: „Tak budeme dodržovat závazek vynaložit 0,7 % našeho hrubého národního příjmu (HNP) na pomoc rozvojovým zemím a v případě mimořádných mezinárodních událostí“ (Mabbut 2017: 40).

Konzervativci věří, že Velká Británie by měla posílit své postavení ve světových organizacích. „Bezpečnost a blahobyt Spojeného království jsou závislé na mezinárodních institucích, které jsme pomohli založit a budeme i nadále podporovat: OSN a EU, Radu bezpečnosti OSN, NATO jako základní kámen naší obrany, Commonwealth, G20, G7 a Světovou obchodní organizaci“ (Mabbut 2017: 38). Velká Británie by se měla rovněž snažit o posílení „zvláštních“ vztahů se Spojenými státy a o navázání užší spolupráce s anglicky mluvícími zeměmi v rámci Commonwealthu (Mabbut 2017: 38). V tomto aspektu volební program 2017 je naprosto totožný s předchozím.

Na základě analýzy volebního programu Konzervativní strany z roku 2017 mohu usoudit, že neexistují žádné významné nebo radikální změny v politických orientacích Konzervativní strany. Je však třeba poznamenat určitou míru oddálení od Evropy, zejména v ekonomických aspektech (viz příloha č. 1). V rovině „nacionalismus – internacionalismus“ nadále vidí konzervativci mezinárodní roli Velké Británie jako globálního státu, který se aktivně participuje v řešení světových problémů prostřednictvím mírových misí, udržování stability v problematických regionech a spolupráce v rámci vlivných světových organizací. Současně by měla Velká Británie pečlivě chránit zachování své vlastní suverenity. Tato ambivalence britské zahraniční politiky může být vyjádřena v parafrázi již uvedeného prohlášení Timothyho Gartona Ashe: Británie chce jít do světa, ale nechce, aby svět přišel k ní (Ash 2006: 24).

Dnes je viditelné, že se Konzervativní strana snaží neomezovat svou zahranišně politickou činnost pouze na evropský prostor, nýbrž navázat vztahy s anglofonními státy, včetně Spojených států, a zvýšit míru svého působení v globálním měřítku. Také od roku 2013 se názory konzervativců na Evropskou unii proměnily na mnohem chladnější (viz příloha č. 1). Největším problémem je však způsob, jakým zajistit nejhladší a bezbolestný přechod z jednoho politického směru do jiného.

3 Labouristická strana

3.1 Pilíře zahraniční politiky Labouristické strany

Labouristická strana byla založena v roce 1900 jako Výbor zástupců pracovníků. Od roku 1906 přijala název Labouristická. V únoru 1918 byla přijata Charta strany. Poprvé zformovala britskou vládu v roce 1924 a prvním labouristickým předsedou se stal Ramsay MacDonald (Laybourn 2016).

Ve 40. letech za vlády Clementa Attleeho (1945–1951) labouristé rezignovali na budování britského impéria a podpořili – na rozdíl od předsedy konzervativců Winstona Churchilla – okamžitou dekolonizaci. Klíčovým faktorem pro toto rozhodnutí byl chatrný stav britské ekonomiky a zejména pak její zadluženost. Právě z těchto důvodů labouristé prosazovali těsnou vazbu na Spojené státy. Britská labouristická vláda usilovala nejen o přijetí tzv. „Marshallova plánu“ (1947), ale také pokračování zvýhodněných půjček od USA, které do Británie proudily již během druhé světové války (Morgan 2008: 496).

Attleeho vláda byla rovněž iniciátorem tzv. Bruselského paktu (1948) – vojenské aliance západoevropských zemí, od které považovala jako první pilíř k vybudování společné obrany proti šíření komunismu (Pearce 2006: 33). Za vlády Attleeho se Velká Británie stala členem NATO a dokonce souhlasila s rozmístěním amerických letadel na území Británie, a to včetně tzv. strategických bombardérů, které mohly nést jaderné zbraně (Pearce 2006: 38).

V roce 1964 se premiérem stal Harold Wilson. Jeho vláda nehodlala nic měnit na udržování „zvláštních“ vztahů s USA. Během americké intervence ve Vietnamu, která byla ve světě značně nepopulární, vystupovala Wilsonova vláda s relativně velkou shovívavostí. Také v rámci NATO labouristé zdůrazňovali význam zachování atlantické spolupráce.

Současně to byla právě Wilsonova vláda, která podala žádost o vstup Británie do Evropského hospodářského společenství (EHS), byť byla Francií zamítnuta. Labouristická vláda posílila spolupráci se Západním Německem.

Po vítězství Labouristické strany ve volbách v roce 1997 se změnila názory vlády na oblasti obrany a bezpečnosti. Ve svém projevu „Principy moderní

britské zahraniční politiky“ Tony Blair vycházel z churchillové teorie „tři kruhů“ a interpretoval roli Velké Británie jako prostředníka mezi Spojenými státy a Evropou (Morgan 2008: 521). Realizace globálních zájmů Velké Británie by měla probíhat na půdě Rady bezpečnosti OSN, v rámci členství v NATO, účasti na evropské integraci a Commonwealthu neboli kladli důraz na britskou angažovanost v mezinárodních záležitostech na půdě činnosti v mezinárodních organizacích. Je nutné zmínit, že právě Tony Blair podpořil americkou invazi do Iráku a dokonce odeslal brské vojenské jednotky (Morgan 2008: 524), i přes mezinárodní odsouzení, zejména ze strany Německa a Francie.

3.2 Předsednictví Edwarda Milibanda (2010 – 2015)

Ed Miliband se stal předsedou Labouristické strany a současně lídrem opozice 25. září roku 2010. Miliband pokračoval v politice britské angažovanosti v mezinárodních vztazích. Například během vojenského zásahu v Libyi v roce 2011, podpořil Miliband vojenskou akci Spojeného království proti Muammaru Kaddáfimu (BBC News 2011).

Se značnou skepsí ale labouristé reagovali na prohlášení Davida Camerona o provedení referenda. Edward Miliband uvedl (23. ledna 2013), že bude takovému scénáři se bude bránit, neboť odmítal jakoukoli debatu o možném vystoupení Velké Británie z EU. Ve svých projevech zdůrazňoval především riziko potenciální hospodářské nestability, kterou by odchod z EU vyvolal (Eaton 2013). Ed Miliband se domníval, že krize britské identity má vnitřně politické kořeny a není v žádném případě spojena s členstvím v Evropské unii. Velká Británie by si měla nejprve zabývat svými vnitřními problémy a svou neschopnost je řešit by neměla přenášet na evropskou úroveň. Jedním z příkladů takových problémů byla údajně špatně regulovaná migrační politika. Podle Milibanda měla daleko menší dopad na celkovou sociální a společenskou úroveň rozvoje Spojeného království, než tvrdili její kritikové z řad konzervativců (Grice 2013).

V srpnu roku 2013, poté, co v britském parlamentu proběhlo jednání o chemickém útoku v Sýrii, Miliband oznámil, že Labouristická strana bude proti

jakémukoli vojenskému zásahu, neboť chybí spolehlivé důkazy. Uvedl, že v otázkách vojenské intervence musí vycházet z rozhodnutí mezinárodních organizací. „Británie proto musí vždy usilovat o spolupráci s OSN a to v souladu s mezinárodním právem, ne tím, že budeme OSN odmítat“ (Miliband 2013).

Když premiér Cameron oficiálně oznámil (10. listopadu 2015) počátek kampaně za změnu podmínek členství Spojeného království v EU, Labouristická strana reagovala velmi kriticky (New Statesman 2015). Ed Miliband se postavil proti konání referenda až do převodu nových pravomocí z Bruselu, kterých bylo dosaženo v důsledku jednání předsedy Konzervativní strany.

3.3 Volební program 2015

Ve svém volebním programu Labouristická strana podporuje zpřísnění pravidel pro přistěhovalce: „Přistěhovalectví významně přispělo k našemu hospodářskému a sociálnímu životu, ale musí být řádně kontrolováno. S labouristickou vládou nebudou migranti z EU schopni žádat o dávky, dokud zde nebudou žít alespoň dva roky“ (McNicon 2015: 14). Labouristé poukazují na skutečnost, že Velká Británie se v posledních letech vyznačuje vysokou mírou imigračních toků. Jsou to však nízko kvalifikovaní imigranti, kteří způsobují nespokojenost ve společnosti a zhoršují celkovou životní úroveň státu (McNicon 2015: 66). Labouristé navrhují zpřísnění kontroly na hranicích: „Zavedeme přísnější kontroly, abychom zabránili přicházet do Británie těm, kteří se dopustili závažných trestných činů, a aby deportovali ty, kteří spáchají trestné činy během svého pobytu na území Británie“ (McNicon 2015: 66).

Je třeba poznamenat, že labouristé uznávají potřebu reformy Evropské unie. Domnívají se však, že Velká Británie by v tomto procesu měla hrát vedoucí roli a znovu získat svou primární pozici v Evropě (McNicon 2015: 14). Rovněž mluví o tom, že „bez souhlasu britské veřejnosti prostřednictvím referenda o zachování členství nebo odchodu, nemůže dojít k převodu dalších pravomocí z Británie na Evropskou unii“ (McNicon 2015: 103).

Labouristická strana uznává existenci ekonomické nestability v rámci eurozóny, ale tvrdí, že přerušeni nebo vzdání se od Evropy by však mělo

negativní dopad na zájmy Velké Británie. „Ekonomický případ členství v EU je ohromující. Více než 3 miliony pracovních míst ve Spojeném království je spojených s obchodem s Evropskou unií a téměř polovina našich obchodních a zahraničních investic pochází z EU“ (McNicon 2015: 102). Labouristé zastávají názor, že členství v Evropské unii je ústředním bodem Velké Británie v otázkách zajištění blahobytu a bezpečnosti britského národa. Ovšem zmiňují, že Velká Británie se nestane součástí eurozóny a dokonce podpoří politiku ochrany členů EU, kteří nepřijali euro (McNicon 2015: 102).

Labouristé ve své zahraniční politice kladou důraz na klimatické změny, na politiku snižování chudoby v celém světě a na financování zaostávajících a chudých států. „Jsme pyšní na to, že labourističtí poslanci schválili historický zákon, který zavazuje Británii uvolnit 0,7 % našeho hrubého národního příjmu na mezinárodní rozvoj“ (McNicon 2015: 106). Dalším úkolem v mezinárodní činnosti je boj proti nerovnosti, ochrana a prosazování lidských práv. „Na letošním „Summitu cílů udržitelného rozvoje“ budeme spolupracovat s dalšími zeměmi, abychom sjednotili svět s cílem vykořistění extrémní chudoby, řešení problému rostoucí ekonomické nerovnosti a také postavíme lidská práva do středu rozvojových cílů“ (McNicon 2015: 107).

Labouristé slibují podporu jednání v rámci Transatlantického obchodního a investičního partnerství, ale zároveň budou pokračovat v úzké spolupráci s EU. „Budeme i nadále podporovat naše klíčové spojenectví. Patří mezi ně Spojené státy, naši spojenci v Africe a Latinské Americe a naši partneři z celého Commonwealthu. Zahrnují také Evropskou unii“ (McNicon 2015: 99). Labouristé věří, že by Velká Británie měla podporovat a hájit své zájmy na mezinárodní scéně prostřednictvím spoluprací uvnitř aliancí a mezinárodních organizací. „Labouristická strana je internacionalistická strana a věří, že Británie se musí zabývat globálními výzvami, kterým čelí, ale nesnažit se je řešit pouze sama“ (McNicon 2015: 98). Labouristé slibují v Evropě vybudovat systém multilaterálních aliancí, který bude podporovat bezpečnost a zájmy evropských států.

Labouristé obviňují konzervativce za snížení úrovně britské účasti na mezinárodních záležitostech, což se objevilo v minulém desetiletí. „Věříme, že konzervativci poškozují zájmy naší země tím, že se otáčejí zády k Evropě a izolují nás v zahraničí“ (McNicon 2015: 98). Labouristé slibují zvýšit celkovou úroveň účasti Britů v mezinárodních činnostech a aktivitách na mezinárodní scéně. „Budeme posilovat naši mezinárodní angažovanost, spíše než se vracet do izolace“ (McNicon 2015: 98). Jednou z hlavních priorit labouristů je boj proti extremismu a terorismu. „Barbarství a expanzivní ideologie ISIL spolu s teroristickými skupinami, jako jsou Al Kajda a Al-Šabáb, představují zvláštní hrozbu pro globální bezpečnost“ (McNicon 2015: 99). K dosažení tohoto cíle by měla Velká Británie spolupracovat s regionálními aktéry, kteří hrají v tomto boji ústřední roli.

Podle labouristů vytváření míru a bezpečnosti na Blízkém východě by se mělo stát další prioritou britské zahraniční politiky. Dále labouristé věří, že konflikt mezi Izraelem a Palestinou může být vyřešen mírovými, diplomatickými prostředky: „V tomto konfliktu nemůže dojít k žádnému vojenskému řešení a všechny strany se musí vyhnout podniknutí kroků, které by učinily budování míru obtížnější“ (McNicon 2015: 99). Labouristická strana také považuje za nezbytné, dále podporovat budování stability v Afghánistánu.

Z výše uvedeného lze usuzovat, že Labouristická strana v roce 2015 považovala za nezbytné udržovat a rozvíjet užší spolupráci s Evropou. Vztahy se Spojenými státy a NATO jsou považovány za tradiční a trvale důležité. Velká Británie by podle labouristického názoru měla počítat se zájmy Evropské unie a Spojených států a následně, na základě shody v těchto zájmech, vytvářet politiku na globální mezinárodní úrovni. Velká Británie by měla udržovat existující spolupráci s neevropskými státy. Z toho vyplývá, že Labouristická strana usiluje o zvýšení míry internacionalismu a angažovanosti Velké Británie ve světě a to ve formě diplomatických misí. V rovině „Evropa – Amerika“ se výrazně přiklání na stranu Evropy, ovšem neodmítají důležitost zachování tradičních vztahů se Spojenými státy (viz příloha č. 2).

3.4 Předsednictví Jeremyho Corbyna (2015 – dodnes)

Jeremy Corbyn byl zvolen vůdcem Labouristické strany poté, co tato strana prohrála volby v roce 2015 a Ed Miliband opustil křeslo předsedy. Corbyn se stal hlavou stínové vlády a samotné vyhlášení referenda o odchodu Británie z EU ovlivnit nemohl, nicméně nejen jeho spolustraníci mu vytýkali, že v kampani za zachování členství byl Corbyn až příliš pasivní (Riley-Smith 2016).

Corbyn začínal svou politickou kariéru na počátku 70. let 20. století, sdílel silné vazby na odbory a vůči evropskému integračnímu procesu zastával značně rezervovaný postoj. Tomuto svému přesvědčení zůstal „věrný“ i nadále. V referendu o členství v EHS v roce 1975 hlasoval pro odchod. Jeho kritice se nevyhnula ani Evropská unie. Opakovaně například kritizoval evropský rozpočet a styl řízení hospodářských záležitostí nebo činnost Evropské centrální banky, a to zejména v období finanční krize v roce 2008. Odmítal také mechanismy zvyšování konkurenceschopnosti na jednotném trhu, které dle něj způsobují zbytečné soupeření mezi některými státními orgány (Watts 2016). Jeho vymezování se vůči Evropské unii bylo tak markantní, že například Jo Stevensonová, stínová ministryně pro záležitosti Walesu, se 27. ledna 2017 rozhodla na protest rezignovat na svůj post, aby tímto gestem upozornila, že Corbyn vytvářel nátlak na část poslanců Labouristické strany, aby hlasovali pro „Brexit“ (Merrick 2017).

Pokud Corbyn vyjadřoval o EU kladně, bylo to nejčastěji v souvislosti se zásadami „sociální Evropy“, tj. zásady rovnosti všech států (a jejich občanů) na evropském kontinentu, zajišťování základních práv a svobod, zvyšování životního minima a snahu o rozšíření práv pracovníků (Elgot 2016). Navzdory své často artikulované a de facto celoživotní euro-skepsi se Jeremy Corbyn v jednom ze svých projevů – které pronesl v červnu 2016, tj. nedlouho před referendem – vyjádřil v tom slova smyslu, že britské členství v EU by mělo být zachováno, neboť je pro jeho zemi výhodné: „My, Labouristická strana“, tvrdil Corbyn, „jsme drtivou většinou pro to, abychom zůstali, protože jsme přesvědčeni, že Evropská unie přinesla investice, pracovní místa a ochranu pracovníků, spotřebitelů a životního prostředí“ (BBC News 2016d).

Když k referendu došlo a vláda iniciovala článek 50 Smlouvy o EU o ukončení členství, začal Corbyn tvrdit, že Velká Británie nemůže zůstat na evropském jednotném trhu a byl přesvědčen, že přítomnost na jednotném trhu je přímo závislá na členství v EU (Stone 2017). V jiném projevu z října roku 2017 prohlásil, že pokud by bylo vyhlášeno další referendum, hlasoval by za zachování členství (Independent 2017). Na konci roku 2018 tak vyjádřil rozhořčení ohledně výsledků jednání s Bruselem a zmínil se o příležitosti konání dalšího referenda. Předseda Labouristické strany však vyjádřil svůj názor velmi vágně a řekl, že jeho hlas bude záviset na dohodách dosažených s Bruselem (McCaffrey, Graham 2018).

Jeremy Corbyn se do povědomí veřejnosti zapsal svým zásadním odporem vůči vojenským intervencím, které vedly Spojené státy – ať už samostatně (jako např. v Iráku), nebo s ostatními členskými státy NATO (např. v Afghánistánu, nebo leteckým úderům v Libyi a Sýrii). Už od počátku 21. století patřil mezi nejaktivnější členy protiválečného hnutí „*Stop The War Coalition*“. Podle jeho názoru konflikty musí být vyřešeny diplomatickým způsobem, nikoli prostřednictvím vojenské síly (The Guardian 2011).

Mnohé z jeho názorů jsou v rámci britského politického spektra lze označit jako krajní, neboť zpochybňuje to, co bylo tradičně vnímáno jako základ britské zahraniční a obranné politiky. Například se opakovaně zmiňoval, že Velká Británie musí vystoupit z NATO (Corbyn 2012). Po vítězství Donalda Trumpa v prezidentských volbách v roce 2016, Corbyn vyjádřil pozitivní postoj vůči novému prezidentu. „Vítězství Trumpa je bezpochybným odmítnutím politického establishmentu a ekonomického systému, který pro většinu lidí naprosto nefunguje. Jde o systém, který přinesl vzrůstající nerovnost a klesající životní úroveň pro většinu, a to jak v USA, tak ve Velké Británii“ (Cownburg 2016). Ovšem Corbyn kritizoval vměšování Trumpa do britské politiky. Poté, co americký prezident podpořil kandidaturu Borise Johnsona jako dalšího premiéra Velké Británie, Jeremy Corbyn prohlásil: „S největší úctou, ale to není jeho věc, kdo je britský premiér“ (BBC News 2018a). Jeremy Corbyn také ostře kritizoval

konzervativní politiky, zejména Borise Johnsona, který usiluje o navázání úzké spolupráce se současnou vládou USA.

3.5 Volební program 2017

Volební program Labouristické strany se v roce 2017 zaměřuje na energetickou soběstačnost a boj proti klimatickým změnám. Labouristé zmiňují nutnost zachování přístupu ke vnitřnímu energetickému trhu Evropy a EURATOM (McNicon 2017: 22).

Labouristé uznávají výsledky referenda, ale trvají na potřebě chránit pracovní místa, budovat úzké vztahy s EU. „Prioritou bude zachování pracovních míst a životní úrovně, ochrana práv pracovníků a životního prostředí, zajištění jistoty občanům EU a posílení významné úlohy parlamentu v jednáních“ (McNicon 2017: 24). Labouristé otevřeně kritizují politiku Terezy Mayové a zdůrazňují důležitost zachování přístupu na jednotný trh a členství v celní unii (McNicon 2017: 24). Podle názorů labouristů, ekonomická závislost Velké Británie na EU je příliš velká, takže zrušení všech vztahů s Evropou povede k prudkému zhoršení ekonomické situace Spojeného království. Labouristická strana tvrdí, že odchod Velké Británie z EU bez jakýchkoliv dohod je nejhorším možným scénářem, takže slibují, že učiní vše pro to, aby dosáhli uspokojujících dohod s Bruslem (McNicon 2017: 24). Labouristé proto chtějí zachovat členství v EURATOM, v Evropské agentuře pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci a také podporovat spolupráci v rámci programu Erasmus (McNicon 2017: 25). Tak se podle názoru Labouristické strany vztahy mezi Velkou Británií a EU nezmění, s výjimkou skutečnosti, že Spojené království již nebude oficiálně součástí Evropské unie.

V aktuální otázce imigrace, akceptují labouristé přerušování volného pohybu osob. Slibují však, že vytvoří nový imigrační systém, který nebude obtěžovat práva cizinců na území Spojeného království: „Nebudeme diskriminovat lidi různé rasy nebo vyznání“ (McNicon 2017: 28). Zahraniční pracovníci by měly mít stejná práva jako britští občané. Tohoto slibu by mělo být dosaženo prostřednictvím posílení úlohy odborů. Labouristé považují za svou přímou

povinnost přijmout uprchlíky a poskytnout jim podmínky pro vytvoření příznivějšího a bezpečnějšího života. Také zahraniční studenti by měli i nadále příležitosti získat prestižní britské vzdělání, ale počet fiktivních vysokých škol by měl být snížen (McNicon 2017: 29).

V otázce mezinárodního obchodu se labouristé snaží omezit nebo zcela odstranit obchodní překážky, které brzdí ekonomický růst Velké Británie. „EU tvoří 44 % současného vývozu a zůstane nadále prioritním obchodním partnerem. Naše obchodní vztahy se mění, proto je velmi důležité, aby EU ponechalo neomezený přístup členských států k našim službám a zboží“ (McNicon 2017: 30). Spolupráce se zeměmi mimo evropský prostor bude probíhat v rámci Světové obchodní organizace. Labouristé však nestanovují přesnější priority v oblasti mezinárodního obchodu, zejména neurčují státy, se kterými by chtěli nastavit bližší ekonomickou spolupráci.

Podle vize Labouristické strany bude jádrem zahraniční politiky Velké Británie nenásilné řešení konfliktů a ochrana lidských práv. „Na rozdíl od konzervativců, labouristé věří, že britská zahraniční politika by se měla řídit hodnotami míru, všeobecných práv a mezinárodního práva“ (McNicon 2017: 116). Labouristé uznávají, že od konce druhé světové války si udržovali takzvané „zvláštní“ vztahy se Spojenými státy, které vycházely ze společně sdílených hodnot a názorů na uspořádání mezinárodního systému. Nicméně, „když současná administrativa Trumpa rozhodla je ignorovat, a to buď diskriminací na základě náboženství nebo závazky o problému klimatických změn, nebudeme se bát nesouhlasit“ (McNicon 2017: 117). Těmto prohlášením labouristé dali jasně najevo, že v britsko-amerických vztazích už nebude existovat úplná shoda v názorech. Labouristé slibují, že zaměří veškeré úsilí k řešení konfliktů diplomatickými prostředky. Neuznávají použití vojenských nebo násilných prostředků k vytváření míru a stability v konfliktních regionech: „Zveřejníme strategie ochrany civilistů v konfliktech, vypracujeme podrobné plány zaměřené na prevenci a řešení konfliktů, postkonfliktní budování míru a zajistíme spravedlnost pro oběti válečných zločinů. Labouristé vytvoří post ministra pro mír a odzbrojení, který bude vykonávat tuto práci“ (McNicon 2017: 117).

Labouristická strana je odhodlána uznat nezávislost Palestiny jako suverénního státu. To je však v rozporu s tradiční americkou zahraniční politikou podporující Izrael. Labouristé se rovněž zavazují spolupracovat s nedemokratickými režimy za účelem ochrany lidských práv a uznávají nutnost reformování Rady Bezpečnosti OSN, zejména stálých členů Rady Bezpečnosti, a kritizují jejich právo veta, které značně zpomaluje činnost celé organizace (McNicon 2017: 118). Je třeba poznamenat, že tento slib je těžké splnit, protože rezoluce reformování Rady bezpečnosti OSN může schválit pouze Rada Bezpečnosti. Žádný ze stálých pěti členů však nebude hlasovat pro možnost ztráty práva veta.

Labouristé uznávají potřebu spolupráce v oblastech národní a mezinárodní bezpečnosti, ale raději se přiklánějí na stranu Evropské unie, nikoliv na stranu NATO: „I přes naše závazky s NATO, budeme nadále spolupracovat s EU na celé řadě misí, budeme prosazovat a podporovat provedení globálních a regionálních bezpečnostních operací“ (McNicon 2017: 120). Zároveň se zavazují k zachování členství v NATO.

Lze konstatovat, že Labouristická strana se v posledních šesti letech vyznačuje určitou mírou pružnosti svých zahraničně politických názorů. Labouristé se domnívají, že úzké vztahy, založené na rovnosti a spolupráci se všemi evropskými státy, by tak měly zůstat neměnné. Tato politická strana za vlády Corbyna ovšem vyjadřuje svůj záměr distancovat se od tradičních těsných vztahů se Spojenými státy a vysvětluje to diametrálně odlišnými pohledy na mezinárodní politiku a její priority (viz příloha č. 2). Labouristická strana se zaměřuje na posílení role Velké Británie na mezinárodní scéně. Nicméně, podle jejich vize, by jakákoli mezinárodní činnost měla probíhat v úzké spolupráci s Evropskou unií. Je nutné zmínit, že Labouristická strana v tomto kritériu vykazuje tendenci ke snižování míry internacionalismu (viz příloha č. 2). V roce 2015 Ed Miliband hovořil o spolupráci na půdě různých mezinárodních organizací. V roce 2018 se Jeremy Corbyn zaměřuje pouze na Evropskou unii. Tato vize nejlépe odráží koncept vytváření „sociální Evropy“, který již mnoho let prosazuje vůdce stínové vlády.

4 Ostatní politické strany

4.1 Liberálně demokratická strana

4.1.1 Tradiční pilíře zahraniční politiky Liberálně demokratické strany (LDP)

Liberálně demokratická strana je považována za třetí nejsilnější politickou stranu ve Velké Británii. Byla založena v roce 1988 sloučením Liberální strany a Sociálně demokratické strany. Liberálně demokratická strana vychází z historické strany whigů. Na rozdíl od Konzervativní strany, která se vyznačovala svou vnitřní jednotou od svého založení v první polovině 19. století, měla Liberální strana koaliční charakter a zahrnovala několik frakcí: aristokratická (whigy), radikální, centristická (Pearce, Stearn 2000: 56–57).

V osmdesátých a devadesátých letech 19. století se část buržoazie odtrhla z Liberální strany, která se v souvislosti s rostoucí konkurencí s Německem, Spojenými státy a dalšími zeměmi začala přiklánět k protekcionismu. Od počátku první světové války se v Liberální straně zintenzivnily neshody a někteří liberálové zaujali pacifistické pozice. V roce 1916 se v Liberální straně zhoršily rozpory mezi podporovateli Asquith a Lloyd George, který usiloval spolu s konzervativci o tvrdší způsob vedení války (Cook 2010: 47).

Po začátku druhé světové války Liberální strana v roce 1940 podpořila Churchillovu vojenskou vládu. A. Sinclair, který byl vůdce Liberální strany v letech 1935 – 1945, obdržel post ministra letectví a to bylo poslední místo liberálů v britských vládách (Morgan 2008: 488).

Dnes v zahraniční politice, Liberálně demokratická strana podporuje politiku nejrychlejší integrace Velké Británie do Evropské unie a vstup do eurozóny. V otázce mezinárodních záležitostí, liberální demokrati dlouhodobě preferují politiku zaměřenosti na vnitrostátní záležitosti.

4.1.2 Volební program 2015

Ve volebním programu Liberálně demokratické strany v roce 2015 byl kladen velký důraz na řešení ekonomických problémů a reformování EU. Za tímto účelem budou liberální demokraté spolupracovat nejen s evropskými státy, ale také se zeměmi Asie a Latinské Ameriky. „Pouze jako plnoprávný člen reformované Evropské unie si budeme jistí, že britské podniky budou mít přístup na trhy v Evropě a v celém světě“ (Gordon 2015: 33).

Liberální demokraté prosazují myšlenku, že by měli přivítat talentované lidi ze zahraničí, přilákat návštěvníky a turisty, což přispívá k hospodářskému růstu. Nutné je poskytování útočiště uprchlíkům a vytvoření dalších podmínek pro jejich seberealizaci. Podle jejich názorů imigrační postupy by měli být spolehlivé a spravedlivé (Gordon 2015: 33). Imigrační politika Velké Británie by měla zažít řadu reforem: na britských hranicích by měla být zavedena přísnější kontrola cizinců vstupujících a opouštějících tuto zemi; měly by být vytvořeny podmínky pro podporu uprchlíků a zkrácení času na oficiální určení jejich postavení (Gordon 2015: 34).

Názor liberálních demokratů na zahraniční politiku Velké Británie je v mnoha ohledech podobný Labouristické straně. Například, liberální demokraté se domnívají, že Velká Británie by měla usilovat o rozvoj spolupráce se svými partnery v EU, Společností národů, OSN a NATO, aby úspěšně prosazovala společné zájmy na světové scéně: „Ve vysoce globalizovaném, vzájemně provázaném světě, svoboda jednotlivců už není chráněna pouze samotným státem“ (Gordon 2015: 141). Ústřední prioritou zahraniční politiky je také ochrana lidských práv: „Budeme podporovat ochranu lidských práv, dodržování mezinárodního práva a humanitární pomoci, a slibujeme uvolnit 0,7 % hrubého národního příjmu na rozvojovou pomoc“ (Gordon 2015: 142).

Pokud jde o přesun ještě větších pravomocí do Bruselu, liberální demokraté uznávají potřebu konzultačního referenda. Zároveň trvají na tom, že Velká Británie by měla úzce spolupracovat s EU a NATO, aby vytvořila nezbytnou úroveň národní bezpečnosti (Gordon 2015: 143).

Spojené království hraje důležitou roli při řešení globálních konfliktů. „Využijeme všechny aspekty vládní politiky, myšleny jsou obchod, rozvojová pomoc a diplomacie, stejně jako vojenská spolupráce, abychom zaměřili politiku Spojeného království na prevenci konfliktů. To bude vyžadovat společný přístup MOD, FCO, DFID a dalších ministerstev a budeme i nadále posuzovat činnost vlády Spojeného království podle dopadu na prevenci konfliktů a zachování bezpečnosti. To bude prioritou v rámci „Plánu strategické obrany a bezpečnosti 2015“, který by měl vstoupit v platnost ihned po volbách“ (Gordon 2015: 144). Liberální demokraté proto podporují zpřísnění ekonomických sankcí EU zaměřených na Rusko a usilují o získání energetické nezávislosti od Ruska. Prioritou je také řešení konfliktu mezi Izraelem a Palestinou mírovým a diplomatickým způsobem. Íránské jaderné zbraně a jejich potenciální hrozba se rovněž stanou jednou z hlavních zahraničních politických priorit Velké Británie (Gordon 2015: 144).

Liberálně demokratická strana slibuje, že bude podporovat jednání se Světovou obchodní organizací a v rámci Transatlantického obchodního a investičního partnerství (TTIP) mezi EU a USA, které mohou přinést do britské ekonomiky užitek v rozmezí 10 miliard liber ročně. Velká Británie bude podporovat pouze dohodu, která chrání standardy spotřebitelů EU a životního prostředí (Gordon 2015: 146).

Na první pohled se může zdát, že Liberálně demokratická strana se tak drží politiky „zlaté střední cesty“, snaží se zároveň udržovat dobré vztahy s Evropou a Amerikou, podílet se na světových záležitostech a neuzamknout se na evropském kontinentu. Ovšem volební program Liberálně demokratické strany v roce 2015 je většinou zaměřený na řešení problémů v domácí politice a demonstruje prvky nacionalistické politiky.

Co se týče mezinárodních záležitostí, liberální demokratové spoléhají na Evropskou unii a NATO. V porovnání s Konzervativní stranou, Liberálně demokratická strana nevyjadřuje ochotu posílit svou roli na mezinárodní scéně a zvýšit míru internacionalismu. Usilování o těsnější integraci s Evropou je tradičním rysem zahraničně politických názorů liberálních demokratů. Z

volebního programu je viditelné, že tato politická strana nepřemýšlí nad nutností provedení referenda o zachování členství v EU, a to právě z důvodu, že Liberálně demokratická strana tradičně klade důraz na sociální oblasti politiky a v těchto oblastech produktivně spolupracuje s různými institucemi EU.

4.1.3 Předsednictví Tima Farrona (2015 – 2017) a Vincenta Cabela (2017 – dodnes)

Vedení Liberálně demokratické strany od zahájení diskuse o provedení referenda o EU prohlásilo, že bude podporovat zachování členství. Nicméně zde je třeba dodat, že v tuto dobu byla LDP členem koaliční vlády s konzervativci. Takový rozchod v názorech na zahraniční politiku ovlivnil další spolupráci těchto stran.

Po vyhlášení výsledků referenda se Tim Farron, předseda LDP od roku 2016, vyjádřil kategorický nesouhlas s výsledky hlasování. Vyzval, aby zastánci volební kampaně „zůstat“ pokračovali v zápase za zachování členství v EU. Byl to právě Tim Farron, kdo první zmínil potřebu zřízení dalšího referenda (Bloom 2016). Za tuto výzvu byl ale kritizován současným předsedou LDP Vincem Cabelem (BBC News 2018b). Podle Cabela by takový krok znamenal hluboké nerespektování názorů britské společnosti (Helm 2019).

Poté, co Liberálně demokratická strana získala čtvrté místo v parlamentních volbách v roce 2017, Tim Farron na předsednictví ve straně rezignoval, protože tento výsledek voleb považoval za jeden z největších neúspěchů v celé své politické kariéře (Elgot 2017). Jak bylo naznačeno výše, v květnu 2017 byl na do čela LDP zvolen Vicent Cabel, který podporoval, resp. podporuje kampaň za provedení druhého referenda, ve kterém bude občanům Spojeného království dána možnost vybrat způsob odchodu, který považují za nezbytný pro Velkou Británii (Helm 2019). Vůdce Liberálně demokratické strany ve stejné míře ostře kritizuje politiku labouristů i konzervativců a nazývá jejich politický směr příliš radikálním. Obviňuje také vedení obou politických stran za to, že jsou zaujaty vlastními představami a nepřemýšlí o osudech obyčejných občanů. Ekonomické

potíže podle něj neovlivní politickou elitu, ale budou mít negativní dopad na obyčejné Brity (Stewart 2018).

4.1.4 Volební program 2017

Cílem volebního programu Liberálně demokratické strany v roce 2017 bylo přesvědčit Brity o nutnosti zachovat členství v EU. Z prvních stránek svého manifestu liberální demokraté kritizovali pasivní opoziční činnost Jeremyho Corbyna. Odmítli tvořit koalice s Konzervativní nebo Labouristickou stranou, vysvětlovali to rozdílnými pohledy na budoucnost Velké Británie. Liberální demokraté uznávají výsledky referenda, ale zastávají názor, že „rozhodnutí Britů vychází ze skutečnosti, že si museli vybrat pouze mezi „zůstat“ a „odejít“ a na hlasovacích lístcích nebyla žádná další možnost zvolení varianty budoucích vztahů s EU na základě obchodní nebo bezpečnostní oblasti a cestování“. Liberálně demokratická strana slibuje Britům druhé referendum a příležitost vybrat si typ Brexitu, který považují za vhodný (Gordon 2017: 9). Liberální demokraté také věří, že politika Terezy Mayové a její „tvrdý Brexit“ bude mít negativní dopad na další rozvoj vztahů s evropskými státy (Gordon 2017: 4–5). Podle jejich názoru, odchod z jednotného trhu, zrušení volného pohybu osob a odmítnutí členství v celní unii učiní z Velké Británie chudší stát a zklame všechny občany, kteří hlasovali pro opuštění EU. Liberální demokraté proto budou bojovat proti „tvrdému Brexitu“.

V zahraniční politice Liberálně demokratická strana nadále podporuje koncepci spolupráce na půdě mezinárodních organizací. „Chápeme, že pokud budeme spolupracovat, lidé a státy mohou společně dosáhnout větších výsledků, než samostatně“ (Gordon 2017: 81). Slibují ochranu mezinárodní spolupráce před rostoucím nacionalismem a izolacionismem, podporu multilaterálních organizací, jako je OSN a NATO, které jsou stále více ohroženy. „Se zvolením Donalda Trumpa, agresivním chováním Ruska, musíme spolupracovat za účelem ochrany mezinárodního liberálního pořádku“ (Gordon 2017: 81). Stejně jako v předchozím volebním programu se liberální demokraté zavazují uvolnit 0,7 % HNP na poskytnutí pomoci zaměřené na snížení chudoby, ochranu lidských práv,

ochranu životního prostředí a prevenci násilných konfliktů po celém světě. Liberálně demokratická strana považuje za důležité kontrolování vývozu zbraní do konfliktních zemí a nestabilních regionů, jakož i pozastavení prodeje zbraní do Saúdské Arábie (Gordon 2017: 81).

Liberální demokraté se domnívají, že navzdory snahám zabránit násilným konfliktům je někdy nutná vojenská intervence. „Spojené království by mělo povolit vojenskou intervenci pouze tehdy, pokud existuje jasná právní nebo humanitární mise schválená parlamentním hlasováním, ale většinou tento cíl musí být dosažen prostřednictvím diplomatické činnosti na půdě mezinárodních organizací“ (Gordon 2017: 82). Liberální demokraté budou podporovat interakce a zprostředkování za účelem omezení vnitřních a vnějších konfliktů.

Liberálně demokratická strana považuje za nezbytné spolupracovat s mezinárodními partnery v boji proti extremismu, který se projevuje organizacemi jako „Daesh“ a „Boko Haram“, přičemž věnuje zvláštní pozornost občanům Spojeného království, kteří bojovali s teroristickými organizacemi v zahraničí a mohou se stát významným zdrojem teroristické činnosti po návratu do Spojeného království. Prioritou je hledání nových způsobů, jak ukončit konflikt v Sýrii a činnost v rámci OSN k prolomení mrtvého bodu, otázce reformování Rady bezpečnosti OSN. Liberální demokraté jsou odhodláni omezit nebo dokonce zakázat používání chemických a násilných útoků na civilisty, poskytování humanitární pomoci a propuštění politických vězňů a jejich rodin (Gordon 2017: 83). V ostatních oblastech zahraniční politiky si Liberálně demokratická strana zachovala stejnou vizi jako v roce 2015.

Liberálně demokratická strana ve svém volebním programu nadále klade důraz na podporu domácí politiky a řešení sociálních problémů britské společnosti. Ovšem došlo k výraznému posunu v zahraničně politické orientaci směrem k větší míře internacionalismu. Například, první kapitola volebního programu roku 2017 byla věnována otázce Brexitu. V předchozím volebním programu se liberální demokraté nejdřív zabývali otázkou vnitřní ekonomiky státu. Z toho vyplývá, že Liberálně demokratická strana změnila svůj názor ve prospěch větší míry internacionalismu. Nicméně, tento posun považují za

dočasný, vyvolaný vysokou mírou neurčitosti ohledně britské vnitropolitické budoucnosti po odchodu z EU.

Přesný názor na otázku zachování členství v EU ukazuje, že Liberálně demokratická strana považuje rozvoj vztahů s Evropou za neměnnou součást zahraničně politické priority Spojeného království. Na druhé straně, současnou administrativu Trumpa vnímá v rozporu s britskou vizí na mezinárodní systém, ovšem neukazuje protiamerické trendy (viz příloha č. 3).

4.2 Demokratická unionistická strana (DUP)

4.2.1 Tradiční pilíře zahraniční politiky DUP

Demokratická unionistická strana neboli DUP je politickou stranou Severního Irsku. Byla založena v roce 1971 Ianem Paisleyem, který byl předsedou této strany až do roku 2008. V době vzniku DUP zažívalo Severní Irsko etnicko-nacionalistický konflikt známý jako „*The Troubles*“, který začal v roce 1969 a trval dalších třicet let. Konflikt začal během kampaně proti diskriminaci irské katolické nacionalistické menšiny protestantskou unionistickou vládou a policejními silami (Bryan 2000: 94).

DUP se dlouhodobě vymezuje proti irskému nacionalismu a odmítá vytvoření společného irského státu. Tato politická strana je tradičně euroskeptická a během referenda roku 2016 podpořila odchod Spojeného království z EU (Merrill 2017). Ve výsledku britských parlamentních voleb v roce 2017, DUP získala 10 křesel v parlamentu a vytvořila koaliční vládu s Konzervativní stranou. Tereza Mayová je závislá na podpoře těchto 10 poslanců, protože bez nich by ztratila v parlamentu většinu (BBC News 2017).

4.2.2 Volební program 2015

Ve volebním programu roku 2015 DUP zmiňuje důležitost bezpečnostní politiky, obrany občanů a státu. „Výrazné změny v mezinárodních vztazích, rychlý rozvoj a nové formy hrozeb ve světě vyžadují přizpůsobivou a flexibilní strategii. Zastáváme názor, že za účelem obrany národních zájmů a našich lidí

potřebujeme posilovat naše ozbrojené síly“ (DUP 2015: 15). V oblasti obrany a bezpečnosti DUP preferuje spolupráci s NATO, nikoli s Evropskou unií.

Demokratičtí unionisté podporovali příležitost provedení referenda o členství v EU. „Podporujeme současný závazek vlády Spojeného království znovu vyjednávat podmínky našeho členství v Evropské unii“ (DUP 2015: 16). DUP také tvrdí, že reformování imigrační politiky je nezbytnou nutností pro Spojené království. „Prostřednictvím omezení počtu a povahy těch lidí, kteří přichází ze zahraničí, můžeme snížit napětí, které negativně ovlivňuje místní komunity“ (DUP 2015: 16). V tomto kontextu demokratičtí unionisté navrhuji zpřísnění kontroly na hranicích, kontroly počtu přestěhovalců a další opatření.

V mezinárodních záležitostech prosazují členové DUP aktivnější participace na mezinárodní scéně a obranu britské suverenity. „DUP podporuje občany Falklandských ostrovů a Gibraltaru. Jejich vyjádřená touha zůstat v součásti Spojeného království je obdivuhodná, musí být respektována a bráněna pokud taková potřeba vznikne“ (DUP 2015: 17). Dalším bodem je podpora pronásledovaných menšin (nejen) ve světě. „Budeme i nadále používat náš vliv, abychom zajistili, že tato záležitost bude brána vážně, a že *Úřad pro zahraniční věci a společenství* aktivně komunikuje s vládami států, jejichž otázky se porušování lidských práv týkají“ (DUP 2015: 17).

Demokratická unionistická strana je očekávaně zaměřená na řešení vnitřních problémů Severního Irsku, proto ve svém volebním programu ukazuje téměř nepozorovatelnou tendenci k zvýšení úrovně internacionalismu. Ovšem DUP klade velký důraz na bezpečnostní politiku a obranu svých občanů. Právě proto považuje vztahy se Spojenými státy za životně důležité. Ve vztahu k Evropské unii je nadále demokratická unionistická strana skeptická.

4.2.3 Předsednictví Arlene Fosterové (2015 – dodnes)

Arlene Fosterová se stala předsedkyní Demokratické unionistické strany 17. prosince roku 2015 poté, co post opustil její předchůdce Peter Robinson. Těsně před referendem, DUP zahájila širokou a aktivní kampaň, v rámci které se snažila přesvědčit největší počet lidí o nutnosti odchodu z EU (BBC News 2016c).

Podle názorů Arlene Fosterové, evropské instituce už nereflektují proměnu evropského politického i ekonomického uspořádání a žádné reformy to nepomohou změnit. První ministryně Severního Irska uvedla, že odchod z EU nabídne nové příležitosti a kritizovala příznivce kampaně „zůstat“ za „proroctví zkázy“ (BBC News 2016b). V dnešní době podpora deseti poslanců DUP a rozhodnutí Arlene Fosterové mají největší váhu za celou historii Severního Irska. Ve vzniklém politickém soupeření mezi Terezou Mayovou a Jeremy Corbynem právě názory DUP budou hrát rozhodující úlohu v konečném řešení ohledně otázky Brexitu.

4.2.4 Volební program 2017

Je nutné zmínit, že Demokratická unionistická strana se vyznačuje vysokou mírou konstantnosti ve svých zahraničně politických názorech. Volební program v roce 2017 navazuje na předchozí volební program ve mnoha aspektech. Tak DUP usiluje o devoluce větších pravomocí do Severního Irska, ale současně má za cíl zachovat těsné vazby s Westminsterem (DUP 2017: 6). DUP též klade velký důraz na bezpečnost a obranu Severního Irska. „Za účelem zajištění určité bezpečnosti, DUP podporuje Spojené království, aby nadále přispívalo 2 % HDP do rozpočtu NATO, a to navzdory výhradám ohledně formy financování“ (DUP 2017: 16). Ovšem demokratičtí unionisté nechtějí spoléhat jenom na členství v NATO. Považují za nezbytné zvýšit podíl financování do vnitřní obrany státu. „Nedávné děsivé události v Manchesteru zdůrazňují skutečnost, že strategická hrozba studené války byla nahrazena množstvím hrozeb, jak konvenčních, tak nekonvenčních, a to nejen ze strany států, ale také ze strany nadnárodních skupin spojených s teroristickým pohybem“ (DUP 2017: 16). Podle názoru členů DUP, nové hrozby 21. století urychlily současnou migrační krizi v Evropě. Zastávají názor, že nyní v oblasti bezpečnosti a obrany, Severní Irsko a Spojené království musí být schopni jednat samostatně a spoléhat pouze na sebe sama. DUP tvrdí, že pro Spojené království je nezbytné vlastnictví jaderné zbraně, proto podporují obnovu projektu Trident. Z jejich hlediska, vlastnictví jaderné zbraně posílí roli Spojeného království na mezinárodní scéně. Demokratičtí unionisté kritizují

nízkou míru spolupráce ostatních členů NATO, a to v době, kdy hrozba ze strany Ruska roste každý den (DUP 2017: 16). Pro velkou Británii je naprosto nevyhnutelné posílení politiky bezpečnosti a obrany ve všech možných oblastech, buď boj proti terorismu, nebo zvýšení kybernetické bezpečnosti.

Co se týče otázky „Brexitu“, Demokratická unionistická strana ukazuje velice stálé a neměnné názory na členství v Evropské unii. Proti vstupu do Evropského hospodářského společenství DUP vystupovala již v roce 1973, byla skeptická po celé období členství a následně vášnivě podporovala britské rozhodnutí o odchodu. Dnes DUP slibuje vyjednávání vhodných podmínek pro Severní Irsko a dalších vztahů s EU. Například, považují za důležité zachování snadného obchodu s Irskou republikou a po celé EU, podepsání nových obchodních smluv s dalšími zeměmi světa, vhodnou regulaci hranic mezi Severním Irskem a Irskou republikou. DUP také bude vyjednávat podmínky nastavení regulačních mechanismů kontrolujících migrační toky mezi EU a Velkou Británií. Tyto mechanismy nebudou potlačovat práva cizinců pracujících na území Spojeného království. Nová migrační politika by měla splňovat „kvalifikační, pracovní a bezpečnostní potřeby Spojeného království“ (DUP 2017: 19).

Demokratická unionistická strana ve své dlouhodobé neměnné vizi na zahraniční politiku Spojeného království a Severního Irska klade větší důraz na domácí záležitosti a nacionalismus než na participaci ve světových konfliktech a internacionalismus (viz příloha č. 3). Ovšem považuje za nezbytné podporovat rozvoj vnitřní bezpečnosti státu s ohledem na to, co se děje ve světě. Jak již bylo naznačeno výše, DUP zastává skeptické názory na evropský integrační proces. Nicméně, neodmítají nutnost ekonomické spolupráce s evropskými státy, avšak tato spolupráce musí být uskutečněna ve formě bilaterálních vztahů, nikoli na půdě EU. Na druhé straně DUP demonstruje výrazné proamerické názory (viz příloha č. 3). Považuje členství v NATO za zásadní aspekt zajištění národní bezpečnosti státu, usiluje o vytvoření bezpečnostní politiky podle amerického příkladu a klade velký důraz na boj proti terorismu.

Závěr

Navzdory skutečnosti, že referendum o odchodu Spojeného království z Evropské unie se konalo v roce 2016, míra nejistoty ohledně budoucnosti Spojeného království se každým dnem zvyšuje. Absence jakýchkoli dohod s Bruslem způsobuje rostoucí paniku nejen uvnitř společnosti, ale i mezi politickými elitami Velké Británie. Každá politická strana prosazuje vlastní pohled na zahraniční politiku Británie a nesnaží se najít kompromis. V současnosti tedy budoucnost Velké Británie zůstává nevyřešenou a otevřenou otázkou.

Cílem mé práce bylo zanalyzovat zahraničně politické orientace britských politických stran v období od roku 2013 až do roku 2019. Za tímto účelem jsem použila volební programy čtyř britských politických stran, které mají podle mého názoru největší vliv na utváření současné zahraniční politiky Velké Británie. Použila jsem také veřejné výroky vlivných britských politiků, zejména předsedů politických stran, které jsem analyzovala. Pomocí těchto informací mohu zařadit jejich vize ohledně budoucnosti Velké Británie do typologii zahraniční politiky (viz příloha č. 3).

Typologii zahraniční politické orientace Spojeného království jsem vytvořila na základě politických a sociálních názorů Timothyho Gartona Ashe, které jsem použila jako inspiraci k vytvoření vlastní klasifikace. Verze, kterou obsahuje tato práce je v jistém slova smyslu zjednodušená, a to jednak proto, že mnou provedená analýza je založena na programy vybraných politických stran a jejich vůdců, ale také proto, že v analyzovaném období bylo pro všechny aktéry dominantní jedno téma (členství, resp. míra spolupráce mezi Velkou Británií a EU).

Podle výsledků analýzy lze konstatovat, že Konzervativní strana tradičně podporuje politiku účasti na světových záležitostech a snaží se zvýšit svůj vliv na mezinárodní scéně prostřednictvím účasti Spojeného království na řešení většiny geopoliticky významných konfliktů. Vycházíme-li striktně z programu této strany (a výroků jejího předsedy, resp. předsedkyně), pak můžeme konzervativce označit za stranu internacionalistickou (viz příloha č. 3).

David Cameron se snažil distancovat od Evropské unie, ale současně neměl záměr opustit EU. Nicméně, s příchodem Terezy Mayové můžeme pozorovat tendenci k další vzdálenosti od Evropy. Předsedkyně Konzervativní strany se navíc nesnaží budovat užší vztahy s Amerikou. Spolupráce v rámci NATO by však podle konzervativců měla zůstat na stejné úrovni a nadále být hlavním prvkem britské zahraniční politiky (viz příloha č. 3).

Labouristická strana prošla určitými změnami v zahraniční politické orientaci. V období 2013–2015 se tato strana snažila zvýšit význam Velké Británie ve světě, nalézt svou vlastní pozici mezi Evropou (či EU) a Amerikou a usilovala o udržení úzké spolupráce s každým z těchto subjektů (viz příloha č. 2). V období 2015–2019 však lze pozorovat změnu politického kurzu a postupnou rezignaci na některá témata světové politiky, podporu zachování členství s EU a větší citlivost k řešení aktuálních domácích problémů (jako je například bytová politika či sociální nerovnost). Od nástupu předsedy Jeremy Corbyna se mezi prioritami strany objevuje ostrá kritika současné administrativy USA (viz příloha č. 3).

Liberálně demokratická strana byla vždy britskou stranou středových politických názorů, která mohla snadno vytvořit koalici s buď s Konzervativní stranou nebo s Labouristickou stranou. Tato strana tradičně podporuje evropskou integraci, včetně přijetí Eura. Její nesouhlas s výsledky referenda byl proto očekáván. Tato politická strana se zaměřuje na řešení problémů domácí politiky, ale nesnaží se snížit stávající úroveň britské angažovanosti na světových záležitostech. Liberálně demokratická strana zároveň udržuje existující komunikaci mezi Spojeným královstvím a Amerikou a nesnaží se o změnu „zvláštních“ vztahů (viz příloha č. 3).

Demokratická unionistická strana je zvláštní případ, protože se jedná o regionální stranu a její program je zaměřen na řešení problémů Severního Irska. Nicméně DUP nelze opomíjet, protože díky spolupráci s konzervativci po volbách z roku 2017 vliv jejich poslanců v britském parlamentu značně narostl. Tato strana usiluje o zlepšení úrovně britské národní bezpečnosti prostřednictvím účasti na řešení mezinárodních a regionálních konfliktů. Většina činnosti je však orientovaná na zlepšení vnitřní politické situace Severního Irska (viz příloha č. 3).

DUP je tradičně euroskeptická strana, proto aktivně podporovala kampaň za odchod Spojeného království z EU. Jak již bylo zmíněno, tato politická strana se zaměřuje na bezpečnostní otázky, takže DUP podporuje rozvoj úzkých bilaterálních vztahů se Spojenými státy a spolupráce v rámci NATO. Lze konstatovat, že Demokratická unionistická strana projevuje výrazné proamerické orientace.

Další zahraniční politické směřování Velké Británie je v současné době velmi těžké predikovat. Samotné vyhlášení a uskutečnění referenda lze sice chápat jako vítězství „nacionalistů“, nicméně jak jsem uvedla výše, žádná ze dvou velkých politických stran Velké Británie ve svých programech nerezignuje na britskou angažovanost ve světě. Britský odchod z EU sice naznačil, že z „Janusovy“ tváře v současné době převažuje ta, která se nehodlá „dívat“ na EU, současně ale výsledky referenda byly natolik těsné, že de facto jen potvrdily, že veřejnost v této dimenzi zahraniční politiky není jednotná. I kdybychom nyní mohli vyloučit, že se bude konat další referendum, je více než zřejmé, že míru vazby na evropské země (potažmo EU) budou Britové řešit i nadále.

Seznam použité literatury a pramenů

- Ali, Rushanara (2002). *Our House? Race and Representation in British Politics* (London: Institute for Public Policy Research).
- Armitage, David (2000). *The Ideological Origins of the British Empire* (London: Cambridge University Press).
- Ash, Timothy Garton (2001). Is Britain European? *International Affairs* Vol. 77 (1), s. 1–77.
- Ash, Timothy Garton (2006). *Svobodný svět: Amerika, Evropa a budoucnost Západu* (Praha: Paseka).
- Ash, Timothy Garton (2010). Britain has spent 50 years hunting in vain for its role. Change the question. *The Guardian* (<http://www.theguardian.com/commentisfree/2010/jul/14/britain-world-role-foreign-policy>, 10.03.2019).
- BBC (2016). *Brexit: World reaction as UK votes to leave EU* (<https://www.bbc.com/news/uk-politics-eu-referendum-36614643>, 20.08.2018).
- BBC (2019). *EU referendum results* (https://www.bbc.com/news/politics/eu_referendum/results, 20. 09.2018).
- BBC Home (2019). *1967: De Gaulle says 'non' to Britain – again* (http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/november/27/newsid_4187000/4187714.stm, 09.03.2019).
- BBC News (2011). *Ed Miliband supports UK military action against Gaddafi* (https://en.wikipedia.org/wiki/Ed_Miliband#cite_note-46, 20.01.2019).
- BBC News (2013). *Thatcher and her tussles with Europe* (<https://www.bbc.com/news/uk-politics-11598879>, 05.03.2019).
- BBC News (2016a). *EU referendum: Cameron sets June date for UK vote* (<https://www.bbc.com/news/uk-politics-35621079>, 10.03.2019).
- BBC News (2016b). *EU referendum: Arlene Foster says Brexit vote offers 'opportunities'* (<https://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-36635182>, 20.03.2019).
- BBC News (2016c). *DUP to recommend leaving EU to voters* (<https://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-35621107>, 20.03.2019).

BBC News (2016d). *Jeremy Corbyn says 'overwhelming case' for staying in EU* (<https://www.bbc.com/news/uk-politics-eu-referendum-36430606>, 04.03.2019).

BBC News (2016e). *PM-in-waiting Theresa May promises 'a better Britain'* (<https://www.bbc.com/news/uk-politics-36768148>, 10.03.2019).

BBC News (2017). *Conservatives agree pact with DUP to support May government* (<https://www.bbc.com/news/uk-politics-40403434>, 03.03.2019).

BBC News (2018a). *Corbyn: It's not Trump's business who's PM* (<https://www.bbc.com/news/uk-politics-44819444>, 20.01.2019).

BBC News (2018b). *Vince Cable: Corbyn 'crucial' to second EU referendum hopes* (<https://www.bbc.com/news/uk-politics-42937507>, 03.12.2018).

Birmingham City Council (2019). *Population in Birmingham* (<https://www.birmingham.gov.uk/cs/Satellite?c=Page&childpagename=SystemAdmin%252FCFPageLayout&cid=1223096353755&packedargs=website%253D4&pagename=BCC%252FCommon%252FWrapper%252FCFWrapper&rendermode=live>, 15.01.2019).

Blake, Nelson (1942). Background of Cleveland's Venezuelan Policy. *American Historical Review*, Vol. 47, No. 2, s. 259–277.

Bloom, Dan (2016). Liberal Democrat membership soars to 80,000 after the EU referendum. *Daily Mirror* (<https://www.mirror.co.uk/news/uk-news/liberal-democrat-membership-soars-80000-8942375>, 28.02.2019).

Bremmer, Ian (2016). Twitter Account, 24. 6. 2016. (<https://twitter.com/ianbremmer/status/746309494267875328?lang=cs>, 25.02.2019).

Bryan, Dominic (2000). *Orange Parades: The Politics of Ritual, Tradition and Control* (London: Pluto Press).

Cameron, David (2013). EU speech at Bloomberg. *Gov.UK* (<https://www.gov.uk/government/speeches/eu-speech-at-bloomberg>, 07.02.2019).

Charmley, John (1999). *Splendid Isolation? Britain, the Balance of Power and the Origins of the First World War* (London: Hodder and Stoughton), s. 127.

CNN (2016). *David Cameron's resignation speech in full* (<https://edition.cnn.com/2016/06/24/europe/david-cameron-full-resignation-speech/index.html>, 10.03.2019).

Confederation of British Industry (2016). *Sterling Assets* (<http://www.cbi.org.uk/news/sterling-assets-report-uk-is-biggest-single-investor-in-usa/>, 01.02.2019).

Cook, Chris (2010). *A short history of the Liberal Party: the road back to power* (Basingstoke: Palgrave Macmillan).

Corbyn (2012). High time for an End to Nato. *Morning Star* (https://www.reddit.com/r/ukpolitics/comments/4yji2g/corbys_view_of_nato_one_of_his_articles_from_the/, 25.03.2019).

Cowburn, Ashley (2016). Jeremy Corbyn responds to Donald Trump win: 'An unmistakable rejection of a political establishment'. *Independent* (<https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/jeremy-corbyn-responds-to-donald-trump-win-america-election-hillary-clinton-a7406941.html>, 10.01.2019).

Curtis, Chris – Smith, Matthew (2017). How did 2015 voters cast their ballot at the 2017 general election? *YouGov* (<https://yougov.co.uk/topics/politics/articles-reports/2017/06/22/how-did-2015-voters-cast-their-ballot-2017-general>, 10.02.2019).

DUP (2015). *DUP Westminster Manifesto 2015* (<http://www.mydup.com/publications/view/2015-westminster-manifesto>, 05.03.2019).

DUP (2017). *DUP Westminster Manifesto 2017* (<http://www.mydup.com/publications/view/2017-westminster-manifesto>, 10.03.2019).

Eaton, George (2013). PMQs review: Miliband says "no" to an EU referendum but Cameron fails to notice". *New Statesman* (<https://www.newstatesman.com/politics/2013/01/pmqs-review-miliband-says-no-eu-referendum-cameron-fails-notice>, 02.02.2019).

Elgot, Jessica (2016). Jeremy Corbyn: UK can push for 'a real social Europe' by staying in EU. *The Guardian* (<https://www.theguardian.com/politics/2016/feb/06/jeremy-corbyn-uk-can-push-for-a-real-social-europe-by-staying-in-eu>, 25.02.2019).

Elgot, Jessica (2017). Tim Farron resigns: fresh-faced Lib Dem hampered by his faith. *The Guardian* (<https://www.theguardian.com/politics/2017/jun/14/tim-farron-resigns-liberal-democrats-fresh-face-struggled-with-questions-over-his-christianity>, 25.03.2019).

Ferguson, Niall (2016). *Britské impérium. Cesta k modernímu světu* (Praha: Argo).

Fiala, Petr – Krutílek, Ondřej – Pitová, Markéta (2018). *Evropská unie* (Brno: CDK).

Gordon, Tim (2015). *The Liberal Democrat Manifesto 2015* (https://d3n8a8pro7vhm.cloudfront.net/libdems/pages/8907/attachments/original/1429028133/Liberal_Democrat_General_Election_Manifesto_2015.pdf?1429028133, 12.04.2018).

Gordon, Tim (2017). *Liberal Democrat Manifesto 2017* (https://d3n8a8pro7vhm.cloudfront.net/libdems/pages/1811/attachments/original/1515517284/2017_Manifesto.pdf?1515517284, 03.03.2019).

Government of Canada (2018). *How Express Entry works* (<https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/immigrate-canada/express-entry/works.html>, 25.03.2019).

Grice, Andrew (2013). Ed Miliband to rule out promise of a referendum on Europe. *Independent* (<https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/ed-miliband-to-rule-out-promise-of-a-referendum-on-europe-8611804.html>, 10.02.2019).

Heffer, Simon (1998). *Like the Roman: The Life of Enoch Powell* (London: Weidenfeld & Nicolson).

Helm, Toby (2019). Ministers agree to consider Lib Dem plans for new referendum. *The Guardian*

(<https://www.theguardian.com/politics/2019/jan/19/ministers-second-brexit-referendum-lib-dems>, 23.03.2019).

Herring, George (2008). *From Colony to Superpower. U.S. foreign relations since 1776* (New York: Oxford University Press).

Hunt, Alex – Wheeler, Brian (2019). Brexit: All you need to know about the UK leaving the EU. *BBC News* (<https://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887>, 07.02.2019).

Independent (2017). *Jeremy Corbyn says he would still vote to Remain in Brexit referendum*

(<https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/brexit-jeremy-corbyn-remain-vote-second-referendum-eu-negotiations-theresa-may-a7996996.html>, 10.09.2018).

James, William – MacLallen, Kylie (2016). May builds new-look Brexit cabinet to steer EU divorce. *Reuter* (<https://www.reuters.com/article/us-britain-eu-wrapup-idUSKCN0ZU1HE>, 07.12.2018).

Kennedy, Paul (1996). *Vzestup a pád velmoci* (Praha: Lidové noviny).

Kissinger, Henry (1994). *Umění diplomacie. Od Richlieua k pádu Berlínské zdi* (Praha: Prostor).

Laybourn, Keith (2016). The History of the Labour Party. *History today* (<https://www.historytoday.com/archive/history-labour-party>, 02.03.2019).

Mabbutt, Alan (2015). *The Conservative Party Manifesto 2015* (<https://www.bond.org.uk/data/files/Blog/ConservativeManifesto2015.pdf>, 12.04.2018).

Mabbutt, Alan (2017). *THE CONSERVATIVE AND UNIONIST PARTY MANIFESTO 2017* (<https://www.conservatives.com/Manifesto>, 03.12.2018).

Maidment, Jack (2017). DUP agrees £1bn deal with Conservatives to prop up Theresa May's minority Government. *The Telegraph* (<https://www.telegraph.co.uk/news/2017/06/26/arlene-foster-meet-theresa-may-finalise-dup-deal-prop-tory-minority>, 10.01.2019).

McCaffrey, Darren – Graham, Darin (2018). Jeremy Corbyn: Labour's Brexit deal would have no backstop. *Euronews* (<https://www.euronews.com/2018/12/07/corbyn-interview>, 26.03.2019),

McNicol, Iain (2015). *The Labour Party Manifesto 2015* (https://action.labour.org.uk/page/-/A4%20BIG%20_PRINT_ENG_LABOUR%20MANIFESTO_TEXT%20LAYOUT.pdf, 12.04.2018).

May, Theresa (2018). In full: Theresa May's speech on future UK-EU relations. *BBC* (<https://www.bbc.com/news/uk-politics-43256183>, 02.02.2019).

McNicol, Iain (2017). *The Labour Party Manifesto 2017* (<https://labour.org.uk/wp-content/uploads/2017/10/labour-manifesto-2017.pdf>, 12.05.2018).

Merrick, Rob (2017). Jo Stevens is first Labour Shadow Cabinet member to quit over Jeremy Corbyn's order to 'vote for Brexit'. *The Independent* (<https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/jo-stevens-is-first-shadow-cabinet-member-to-quit-over-jeremy-corbyns-order-to-vote-for-brexit-a7549656.html>, 09.12.2018).

Merrill, Jemie (2017). What is the DUP position on Brexit? *INews* (<https://inews.co.uk/news/politics/dup-position-brexit/>, 09.12.2018).

Miliband, Edward (2013). I believe Britain can still make a difference in Syria. *The Guardian* (<https://www.theguardian.com/commentisfree/2013/aug/30/britain-still-difference-syria>, 02.02.2019).

Morgan, Kenneth a kol. (2008). *Dějiny Británie* (Praha: Lidové noviny).

New Statesman (2015). *What did David Cameron say about Europe, and why does it matter?* (<https://www.newstatesman.com/politics/uk/2015/11/what-did-david-cameron-say-about-europe-and-why-does-it-matter>, 09.10.2018).

Palmerston (2018). TREATY OF ADRIANOPOLE – CHARGES AGAINST VISCOUNT PALMERSTON. *UK parliament* (<https://api.parliament.uk/historic-hansard/commons/1848/mar/01/treaty-of-adriano-ple-charges-against>, 31.03.2019).

Pearce, Robert (2006). *Attlee's Labour Governments 1945–51* (Routledge).

Pearce, Robert – Stearn, Roger (2000). *Access to History, Government and Reform: Britain 1815–1918* (London: Hodder & Stoughton).

Powell, Enoch (2015). Enoch Powell – 1968 Rivers of Blood Speech. *UKPOL* (<http://www.ukpol.co.uk/enoch-powell-rivers-of-blood-speech/>, 10.02.2019).

Riley-Smith, Ben (2016). Jeremy Corbyn could face leadership challenge within days as Labour MPs submit no confidence motion after Brexit. *The Telegraph* (<https://www.telegraph.co.uk/news/2016/06/24/jeremy-corbyn-calls-for-brex-it-pr-ocess-to-begin-urgently-as-labo/>, 10.12.2018).

Stewart, Heather (2018). Vince Cable calls on Lib Dems to liberate Britain from 'Brexit nightmare'. *The Guardian* (<https://www.theguardian.com/politics/2018/sep/18/vince-cable-liberal-democrat-s-party-conference-brex-it>, 04. 03.2019).

Stone, John (2017). Labour would take Britain out of the EU single market, Jeremy Corbyn says. *Independent* (<https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/brex-it-labour-eu-single-market-jeremy-corbyn-leave-customs-union-immigration-maastricht-a7855621.html>, 10.12.2018).

Tindall, George – Shi, David (2008). *Dějiny Spojených Států Amerických* (Praha: Lidové noviny).

The Guardian (2011). *Jeremy Corbyn: Libya and the suspicious rush to war* (<https://www.theguardian.com/commentisfree/2011/mar/21/libya-war-partition-military-action>, 09.02.2019).

Walker, Andrew (2016). UK and the EU: Trade and economy. *BBC* (<https://www.bbc.com/news/uk-politics-eu-referendum-35757324>, 01.02.2019).

Watts, Joe (2016). Jeremy Corbyn fans flames of Labour's internal row by failing to back EU single market membership. *Independent* (<https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/jeremy-corbyn-eu-single-marke-t-membership-labour-internal-row-brex-it-a7230866.html>, 10.02.2019).

Younge, Gary (2010). England's identity crisis. *The Guardian* (<https://www.theguardian.com/uk/2010/jun/28/england-identity-national-football>, 09.12.2018).

Resumé

The identity crisis for the British nation is a phenomenon with a deep historical roots and long tradition. In the first part of this work I describe four traditional directions of British orientation, which was first mentioned by Timothy Garton Ash in his book and essays. Then I use this basis for creation my own interpretation of four main directions of the foreign policy of Great Britain. The purpose of this work is to describe and analyze the foreign political orientations of the two main political parties in Britain: the Conservative Party and the Labor Party. Two other parties are also considered separately: the Liberal Democratic Party and the Democratic Unionist Party, which had a significant influence on the formation of the foreign policy of the United Kingdom during the period of this analysis (2013 – 2019). In my analysis, I used the election programs of the abovementioned parties, as well as speeches and proclamations by the main politicians of these parties.

It should be remarked that despite of the analysis, it is still difficult to determine the direction of further development of Great Britain on the international scene. According to the analysis of political parties, it becomes obvious that each party looks at the future motion of British country from its own point of view.

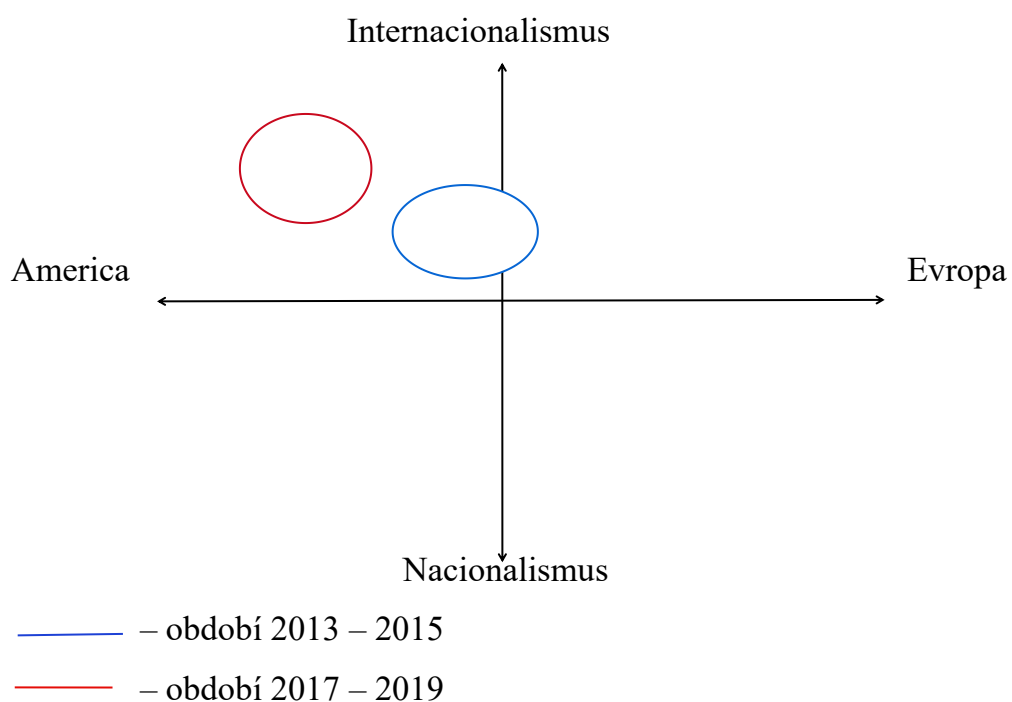
Seznam příloh

Příloha č. 1: Konzervativní strana v letech 2013 – 2015 a 2017 – 2019

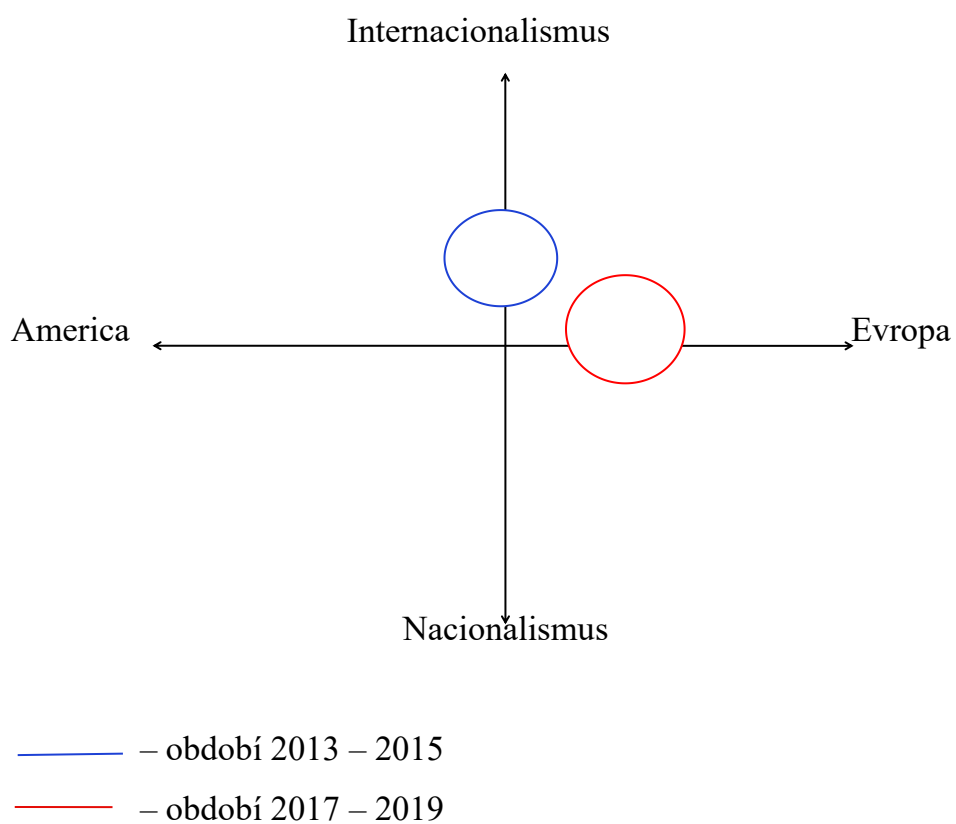
Příloha č. 2: Labouristická strana v letech 2013 – 2015 a 2017 – 2019

**Příloha č. 3: Zahraničně politické orientace britských politických stran
v roce 2019**

Příloha č. 1: Konzervativní strana v letech 2013 – 2015 a 2017 – 2019

Příloha č. 2: Labouristická strana v letech 2013 – 2015 a 2017 – 2019

Příloha č. 3: Zahraničně politické orientace britských politických stran v roce 2019

